

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА
ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

БЮДЖЕТНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

*Методичні рекомендації для проведення тренінгів
з дисципліни «Публічні фінанси»*

Дніпро
2022

Рецензенти:

Крушельницька Т. А., професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», доктор наук з державного управління, професор;

Добровольська О. В., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, доктор економічних наук, професор

Бюджетне прогнозування: методичні рекомендації для проведення тренінгів з дисципліни «Публічні фінанси» / уклад. Трещов М. М., Мунько А. Ю. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 64 с.

Укладачі:

Трещов М. М., доктор наук з державного управління, професор кафедри управління та адміністрування навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Мунько А. Ю., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри управління та адміністрування навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Містить основні рекомендації для проведення практичних тренінгів з прогнозування дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів в рамках дисципліни «Публічні фінанси». Методичні рекомендації покликані сформулювати у слухачів цілісне уявлення про зміст процесу прогнозування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, створити умови для якісної підготовки до семінарських і практичних занять, виконання індивідуальних завдань та сприятимуть належному опануванню навчальної дисципліни «Публічні фінанси».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	5
ПРОГНОЗУВАННЯ ВИДАТКІВ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	26
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ДИСЦИПЛІНИ «ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ»	47
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Здійснення ефективної бюджетно-фіскальної політики можливе завдяки концентрації в руках держави та органів місцевого самоврядування значних фінансових ресурсів. В розвинутих країнах держава та органи місцевого самоврядування акумулюють 40-50 % національного доходу і формують значний гарантований ринок збуту товарів і послуг, спрямовує значні кошти на розвиток інфраструктури, фундаментальних наукових досліджень, здійснює широкомасштабну соціальну політику та державне регулювання економіки.

Процес формування ефективної бюджетно-фіскальної політики включає в себе низку взаємопов'язаних управлінських дій, які базуються на якісному структурно-динамічному аналізі, системах планування та прогнозування (коротко-, середньостроковому та стратегічному).

Метою вивчення навчальної дисципліни «Публічні фінанси» є формування цілісного уявлення про бюджетну політику національного, регіонального та місцевого рівнів, бюджетні інститути та процеси, що визначають її специфіку; вміння аналізу, розробки та реалізації бюджетної політики; формування цілісного уявлення про бюджетний процес та управління ним; бюджетні інститути та процеси, що визначають його специфіку; фінансові відносини, що виникають на різних рівнях бюджетного регулювання та відносин бюджетів з ланками фінансової системи, які будуються на засадах бюджетної політики, принципах та закономірностях бюджетного механізму; вміння аналізу, розробки та реалізації аналітичних рекомендацій для прийняття політичних і управлінських рішень.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Мета:

- отримання уяви про зміст і складові фіскальної політики;
- визначення видів і структури надходжень до державного та місцевих бюджетів за основними видами податків;
- набуття навичок з визначення чинників впливу на обсяги державного та місцевого бюджетів.

Фіскальна політика – це складова фінансової політики держави та органів місцевого самоврядування, спрямована на акумулювання необхідних коштів у бюджетах та їхні витрати через механізми оподаткування з метою досягнення макроекономічних цілей держави: збільшення зайнятості; забезпечення стобального економічного зростання, регулювання сукупного попиту та пропозиції. Фіскальна політика спрямовується на підтримання сталої і динамічної рівноваги національної економіки, підтримання національного обсягу виробництва і зайнятості ресурсів, зменшення рівня інфляції за допомогою інструментів і важелів грошово-кредитного та фіскального регулювання застосування грошово-кредитних і фіскальних заходів і рівня цін.

Фіскальна політика (від лат. «fiscalis» – казенний) – сукупність фінансових засобів держави для регулювання доходів і витрат бюджету з метою досягнення певних соціально-економічних цілей суспільства, виконання найважливіших функцій держави. Доцільність такої політики (економічну і соціальну) обґрунтував англійський економіст Джон Кейнс (зменшення глибини економічних криз, скорочення безробіття, стимулювання темпів зростання тощо).

Головним чинником, що визначає обсяг виробництва, зайнятості ресурсів і рівень цін є сукупність витрат. До них відносяться: споживчі витрати, інвестиційні, державні та витрати на чистий експорт. Саме вони визначають політику «дорогих» грошей у державі – ставки позичкового відсотку. У зв'язку із зазначеним фіскальна політика є могутнім і ефективним стабілізаційним чинником, оскільки державні видатки є важливим компонентом сукупних витрат, а зміни в оподаткуванні суттєво впливають на споживчі та інвестиційні витрати.

Такі заходи, як збільшення державних витрат у поєднанні зі зниженням ставки оподаткування значно підвищують сукупний попит, а отже, і сукупну пропозицію і будуть сприяти подоланню спаду і депресії. Фіскальна політика за рахунок прогресивного оподаткування соціальних трансфертів може частково згладжувати циклічні коливання. Таким чином, ефективно поєднання грошово-кредитних і фіскальних інструментів стає потужним важелем політики стабілізації та розвитку економіки. Але формування оптимальної фіскальної політики в умовах господарювання, що постійно змінюються, – це надзвичайно складна задача. Постійно виникають проблеми і умови, які потребують кардинальної зміни чи часткового корегування політики.

Так, наприклад, поки не буде визначений розмір приросту сукупного попиту (можна останній прирівняти до загального обсягу товарів, продукції, послуг, які випускаються) доти не можуть бути точно визначені напрями «активної» фіскальної політики.

Податки збільшуються із оздоровленням економіки, а зменшуються із погіршенням економічного становища. Державні видатки, навпаки, – збільшуються при спаді економіки і зменшуються при зростанні. Тобто, ставки податків і наголошені статті видатків між собою пов'язані. При цьому останнє призводить до «збільшення» або «зменшення» фінансового дефіциту. Саме тому можливість використання фіскальної політики для стимулювання ділової активності в короткостроковій перспективі вважається обмеженою, тому що за дефіцитом бюджету, вірніше, після його подолання, повинні формуватися бюджетні надлишки та відбуватися зниження державного боргу.

Існує так званий «пороговий ефект». Для його розуміння слід скористатись «Рікардовою еквівалентністю»: поточний дефіцит бюджету збільшує майбутню заборгованість по податковим платежам (Девід Рікардо). Якщо строк погашення боргу буде відкладатись, то обслуговування цього боргу буде покладено на майбутнє покоління – вони будуть його платити, а їхні доходи зменшуватися. Щоб бюджетний дефіцит був меншим, податкові ставки збільшуються. В той же час зниження податків не переводить їх у додаткові збереження. Ці особливості необхідно враховувати в управлінні фіскальною політикою держави.

У 1992 р. була досягнута угода Європейського Союзу щодо встановлення певних правил, які управляють проведенням фіскальної політики, зокрема:

- а) відношення дефіциту бюджету до ВВП не повинне бути більше, ніж 3 %;
- б) відношення державного боргу до ВВП не повинне перевищувати 60 %.

Ці правила відносять до фіскальної консолідації як необхідної умови, що сприяє економічному зростанню, зменшенню безробіття. Але характеристики наголошених вище процесів стосуються більше макрорівня (тобто держави), а не регіону, хоч і впливає на бюджет і рівень трансфертів останніх.

Європейський Союз акцентує увагу на прискоренні фінансової консолідації, підвищенні якості та стійкості фіскальної політики. Фіскальні санкції будуть застосовуватись до усіх країн, які хочуть стати членами Європейського Союзу. Якщо країни цим критеріям не відповідають, то їм вхід до Євросоюзу зачинено.

Для здійснення аналізу та прогнозу показників дефіциту бюджету і відношення боргу держави до ВВП, використовуються дані державної статистики, зокрема: показники валового внутрішнього продукту, зведений бюджет України, доходи, видатки, дефіцит державного бюджету та інші.

Методи регулювання фінансового забезпечення економіки поділяються на:

- прямі (спрямування коштів державного бюджету на здійснення структурних реформ, цінової, інвестиційної, промислової політики та ін.);
- опосередковані (податкова, амортизаційна та грошова політика).

До 90 % акумульованих у державному бюджеті ресурсів вилучається за допомогою податків передусім податку на доходи фізичних осіб. Важливим засобом збільшення фінансових ресурсів у руках держави є позики, а управління державним боргом, який при цьому зростає, розглядається як дієвий інструмент здійснення і регулювання фінансової політики.

Під час аналізу елементів фіскальної політики необхідно аналізувати базу оподаткування як джерело формування доходної частини бюджету держави, регіонів і міст. А саме: види податків, обов'язкових платежів та інших відрахувань до бюджету. Слід чітко уявляти базу оподаткування (від чого і за якими нормами відраховуються податки, їх нормативи, порядок сплати платежів, стягнень штрафів та пені при порушенні умов оподаткування).

До складу податків державного та місцевого значення згідно з Бюджетним кодексом України входять: податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, податки на власність, податок на нерухоме майно та інші.

Фінансову спроможність регіонів і міст можливо визначати за темпами зростання доходної частини їх бюджетів як у цілому, так і в розрізі основних видів податків. Це дозволяє підвищувати можливості власного фінансування.

Обсяг доступних бюджетних ресурсів для реалізації стратегічних пріоритетів економічного розвитку країни чи регіонів можливо визначити шляхом їх прогнозування на основі використання основних чинників впливу. Їх перелік формується та розраховується органами державної і регіональної статистики та публікується на веб-сторінках Державної служби статистики України і регіональних підрозділів Державної служби статистики України.

Для визначення впливу окремих чинників на обсяги державного та місцевих бюджетів використовується кореляційно-регресивної моделі залежності відповідних бюджетів.

Функція впливу факторів на Державний бюджет (ДБ) має вигляд (1):

$$\text{ДБ} = f(t_{\text{ввп}}, t_{\text{д.д.к}}, t_{\text{пе}}, t_{\text{пп}}, t_{\text{п}}, t_{\text{г.з}}, t_{\text{з.п}}), \quad (1)$$

де $t_{\text{ввп}}$ (X1) – темп зростання ВВП країни;

$t_{\text{д.д.к}}$ (X2) – темп зростання доходів на душу населення в країні;

$t_{\text{пе}}$ (X3) – темп зростання продуктивності економіки (ВВП на душу зайнятого населення);

$t_{\text{пп}}$ (X4) – темп зростання продуктивності праці (відношення ВВП до економічно активного населення);

$t_{\text{п}}$ (X5) – темп зростання податкового навантаження Державного бюджету;

$t_{\text{г.з}}$ (X6) – темп зростання питомої ваги галузей виробничої сфери;

$t_{\text{з.п}}$ (X7) – темп зростання питомої ваги галузей невиробничої сфери.

Відповідно, функція залежності обсягу доходної частини місцевих бюджетів представлена у вигляді формули (2):

$$\text{МБ} = f(t_{\text{врп}}, t_{\text{дн}}, t_{\text{пе}}, t_{\text{пп}}, t_{\text{п}}, t_{\text{зп}}, t_{\text{орп}}), \quad (2)$$

де $t_{\text{ВРП}}$ (X1) – темп зростання ВРП регіону (міста);
 $t_{\text{ДДН}}$ (X2) – темп зростання доходів на душу населення регіону (міста);
 $t_{\text{ПЕ}}$ (X3) – темп зростання продуктивності економіки регіону;
 $t_{\text{ПП}}$ (X4) – темп зростання продуктивності праці регіону;
 $t_{\text{П}}$ (X5) – темп зростання податкового навантаження бюджету регіону;
 $t_{\text{ЗП}}$ (X6) – темп зростання середньомісячної заробітної плати регіону (міста);
 $t_{\text{ОРП}}$ (X7) – темп зростання обсягів реалізованої продукції регіону (міста).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Використовуючи інформацію Державної служби статистики України, Міністерства фінансів та Державної казначейської служби за 5 років здійснити оцінку державного боргу, розрахувати сальдо кредитування та дефіцит (профіцит) бюджету.

Порядок виконання завдання, формули та приклади розрахунків

I. Ознайомлення зі способами розрахунку показників динаміки, сальдо кредитування та дефіциту (профіциту) згідно з формулами (3), (4) і (5) відповідно.

Темп росту (T_p):

$$T_p = \frac{y_t}{y_{t-k}} \cdot 100\%, \quad (3)$$

де y_t – фактичне значення показника у звітному році;

y_{t-1} – фактичне значення показника у попередньому році.

Сальдо кредитування = Повернення кредитів – Надання кредитів (4)

Дефіцит «+» /профіцит «-» = Доходи – Видатки + Сальдо кредитування (5)

II. Розрахунок темпів росту протягом 5 років та загального зростання за весь досліджуваний період, сальдо кредитування та дефіциту (профіциту) бюджету за формулами (3), (4) і (5) на основі даних офіційних звітних даних органів державної влади шляхом заповнення допоміжної таблиці 1.

Приклад розрахунку темпу росту ВВП (2 рік проти 1 року):

$$T_p = \frac{913,3}{948,1} \cdot 100\% = 93,3\%$$

Аналогічно розраховується темп росту всіх показників у таблиці 1 за 5 років та загальне зростання фактичних результатів 5 року проти 1-го.

Приклад розрахунку сальдо кредитування на 1-й рік:

$$\text{Сальдо кредитування}_1 = 0,8 - 3,6 = -2,8 \text{ млрд грн.}$$

Приклад розрахунку дефіциту (профіциту) бюджету України у 1-му році:

$$\text{Дефіцит «+» /профіцит «-»}_1 = 297,9 - 309,2 + (-2,8) = -14,1 \text{ млрд грн.}$$

Згідно з наведеними прикладами сальдо кредитування та дефіцит (профіцит) розраховуються у кожному році.

IV. Зробити висновки щодо стану державного боргу та збалансованості Зведеного бюджету країни.

Завдання 2

Використовуючи дані регіональної і державної статистичної звітності сформулюйте масиви інформації для оцінки дохідної частини державного і регіонального бюджетів та оцінки основних соціально-економічних факторів впливу на наповнення бюджетів різних рівнів.

Визначте характеристики валового внутрішнього продукту країни, валового регіонального продукту, доходів державного бюджету України та бюджету Дніпропетровської області за їх складовими в абсолютних і відносних показниках – середній абсолютний приріст, середній темп приросту.

Порядок виконання завдання, формули та приклади розрахунків

I. Ознайомлення з формулами (6), (7) розрахунку показників.

Абсолютний приріст (Δy):

$$\Delta y = y_t - y_{t-k}, \quad (6)$$

де y_t – досліджуваний рівень ряду динаміки;

y_{t-1} – попередній рівень досліджуваного ряду динаміки.

Темп приросту ($T_{пр}$):

$$T_{пр} = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \cdot 100\%, \quad (7)$$

де $y_t - y_{t-1}$ – ланцюговий абсолютний приріст.

II. Розрахунок абсолютного приросту та темпів приросту протягом 5 років за допомогою формул (6), (7) на основі даних офіційних звітних даних органів державної влади шляхом заповнення допоміжних таблиць 2 та 3.

Таблиця 1

Допоміжна таблиця для виконання завдання 1 та приклад її заповнення

Показник	1 рік	2 рік	Темп росту %	3 рік	Темп росту, %	4 рік	Темп росту, %	5 рік	Темп росту, %	Ріст за 5 років, %
ВВП	948,1	913,3	$\frac{913,3 \cdot 100}{948,1}$	1082,6	-	1302,1	-	1411, 2	-	-
Державний борг України	130,7	227,0	$\frac{227,0 \cdot 100}{130,7}$	323,6	-	357,3	-	399, 2	-	-
Співвідношення Державного боргу та ВВП	$\frac{130,7 \cdot 100}{948,1}$	24,9	$\frac{24,9 \cdot 100}{13,8}$	-	-	-	-	-	-	-
Доходи Зведеного бюджету	297,9	273,0	$\frac{273,0 \cdot 100}{297,9}$	314,5	-	398,6	-	445,5	-	-
Видатки Зведеного бюджету	309,2	307,4	99,4	377,8	-	416,9	-	492,5	-	-
Сальдо кредитування:	= 0,8 – 3,6	- 2,8	100,4	-	-	-	-	-	-	-
- повернення кредитів	0,8	4,0	505,1	3,5	-	2,4	-	2,3	-	-
- надання кредитів	3,6	- 6,8	188,8	4,8	-	7,1	-	6, 2	-	-
Дефіцит «+» /профіцит «-»	= 297,9 - 309,2+(-2,8)	- 37,3	263,8	-	-	-	-	-	-	-

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за офіційними звітними даними органів державної влади за 5 років. При цьому хронологічну послідовність збережено:

- Державна служба статистики України (www.ukrstat.gov.ua);
- Міністерство фінансів України (www.minfin.gov.ua);
- веб-портал Державної казначейської служби України (www.treasury.gov.ua).

Таблиця 2

Допоміжної таблиця для розрахунку динаміки зміни ВВП та надходжень до Державного бюджету України за 5 років та приклад її заповнення

№	Назва показника	Показник/Одиниці виміру	Роки				
			1	2	3	4	5
1	ВВП (Валовий внутрішній продукт)	Фактичне значення, млрд. грн	948,1	913,3	1082,6	1302,1	1411,2
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	=913,3-948,1	-	-	-
		Темп приросту, %	x	= $\frac{-34,8}{948,1} \cdot 100$	-	-	-
2	ОРП (Обсяг реалізованої продукції)	Фактичне значення, млрд. грн	718,9	592,0	792,9	1008,3	1014,9
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	-127,0	-	-	-
		Темп приросту, %	x	-17,7	-	-	-
3	Доходи Державного бюджету	Фактичне значення, млрд. грн	224,0	201,9	234,0	311,9	344,7
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	-22,1	-	-	-
		Темп приросту, %	x	-9,9	-	-	-

Таблиця 3

Допоміжна таблиця для розрахунку динаміка зміни ВРП, ОРП та надходжень до бюджету Дніпропетровської області за 5 років

№	Назва показника	Одиниці виміру	Роки				
			1	2	3	4	5
1	ВРП (Валовий регіональний продукт)	Фактичне значення, млрд. грн	104,7	93,3	116,1	140,0	139,0
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	-	-	-	-
		Темп приросту, %	x	-	-	-	-
2	ОРП (Обсяг реалізованої продукції)	Фактичне значення, млрд. грн	126,9	91,9	140,3	192,2	188,1
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	-	-	-	-
		Темп приросту, %	x	-	-	-	-
3	Доходи бюджету області	Фактичне значення, млрд. грн	6,3	6,2	7,0	8,4	9,8
		Абсолютний приріст, млрд. грн	x	-	-	-	-
		Темп приросту, %	x	-	-	-	-

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за офіційними звітними даними органів державної та регіональної влади за 5 років із збереженням хронологічної послідовності.

Приклад розрахунку ланцюгового абсолютного приросту ВВП (2 рік до 1):

$$\Delta y_2 = 913,3 - 948,1 = -34,8.$$

Приклад розрахунку темпу приросту ВВП (2 рік до 1 року):

$$T_{np2} = \frac{-34,8}{948,1} \cdot 100\% = -3,7\%$$

Розрахунок абсолютного приросту та темпу приросту ОРП країни, дохідної частини Державного та регіонального бюджету, ВРП та ОРП Дніпропетровської області здійснюється аналогічно з вищезазначеними прикладами за формулами (6) та (7).

Результати заносяться в таблиці 2 та 3 відповідно.

IV. Зробити висновки щодо зміни основних показників соціально-економічних показників країни та регіону.

Здійснити порівняльний аналіз соціально-економічного становища Дніпропетровської області та України.

Завдання 3

Визначте структуру доходів державного бюджету України, бюджету області та окремого міста. Розрахуйте темпи зміни питомої ваги окремих видів податкових надходжень в загальному обсязі дохідної частини бюджетів відповідного рівня.

Порядок виконання завдання, формули та приклади розрахунків

I. Ознайомлення з показниками для дослідження структури згідно з формулами (8), (9) та (10).

Питома вага (σ_i):

$$\sigma_z = \frac{y_i}{\sum y_i} \cdot 100\%, \quad (8)$$

де y_i – абсолютне значення окремої складової загального масиву;

$\sum y_i$ – абсолютне значення всього масиву.

Середній темп зростання:

$$\overline{T}_{zp} = \sqrt[n-1]{\frac{Y_n}{Y_1}} \cdot 100\%, \quad (9)$$

де n – кількість періодів в ряді динаміки;

Y_n – кінцевий рівень ряду динаміки;

Y_1 – початковий рівень ряду динаміки.

Середній темп приросту:

$$\overline{T}_{np} = \overline{T}_{zp} - 100\%, \quad (10)$$

де T_{np} – середній темп приросту;

T_{zp} – середній темп зростання.

II. Розрахунок питомої ваги податкових надходжень в загальному обсязі дохідної частини відповідних бюджетів та частки окремих видів податків у податкових надходженнях за допомогою формули (8) на основі даних офіційних звітних даних органів державної, регіональної влади і органів місцевого самоврядування та шляхом заповнення допоміжних таблиць 4-6.

Таблиця 4

Приклад заповнення допоміжної таблиці для дослідження структури податків в доходах Державного бюджету за 5 років

№	Назва показника	Одиниці виміру	Роки				
			1	2	3	4	5
1	Доходи бюджету, усього	Млрд. грн	224,0	201,9	234,0	311,9	344,7
2	Податкові надходження, зокрема:	Млрд. грн	167,9	148,9	166,9	261,6	274,7
		Питома вага, %	$\frac{167,9 \cdot 100}{224,0}$	-	-	-	-
3	- податок на прибуток підприємств	Млрд. грн	47,5	32,6	40,0	54,7	55,3
		Питома вага, %	$\frac{47,5 \cdot 100}{167,9}$	-	-	-	-
4	- податок на додану вартість	Млрд. грн	92,1	84,6	86,3	130,1	138,8
		Питома вага, %	54,8	-	-	-	-
5	- акцизний податок	Млрд. грн	12,7	21,3	27,6	33,0	37,2
		Питома вага, %	7,6	-	-	-	-

Таблиця 5

Структура податків у доходах бюджету Дніпропетровської області

№	Назва показника	Одиниці виміру	Роки				
			1	2	3	4	5
1	Доходи бюджету, усього	Млрд грн	6,3	6,2	7,0	8,4	9,8
2	Податкові надходження, зокрема:	Млрд грн	5,5	5,4	6,2	7,7	8,9
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
3	- податок на доходи фізичних осіб	Млрд грн	4,0	3,7	4,4	5,2	5,9
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
4	- плата за землю	Млрд грн	1,0	1,2	1,3	1,5	1,8
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
5	- єдиний податок	Млрд грн	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3
		Питома вага, %	-	-	-	-	-

Таблиця 6

Структура податків в доходах бюджету м. Дніпропетровська за 5 років

№	Назва показника	Одиниці виміру	Роки				
			1	2	3	4	5
1	Доходи бюджету, усього	Млрд грн	2,09	1,94	2,14	2,58	2,30
2	Податкові надходження, зокрема:	Млрд грн	1,85	1,72	1,93	2,36	2,11
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
3	- податок на доходи фізичних осіб	Млрд грн	1,22	1,08	1,28	1,57	1,22
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
4	- плата за землю	Млрд грн	0,44	0,47	0,47	0,63	0,65
		Питома вага, %	-	-	-	-	-
6	- єдиний податок	Млрд грн	0,06	0,06	0,06	0,06	0,16
		Питома вага, %	-	-	-	-	-

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за офіційними звітними даними органів державної та місцевої влади за 5 років із збереженням хронологічної послідовності:

- головне управління Державної служби статистики України у Дніпропетровській області (URL: www.dnprstat.gov.ua);
- річні звіти головного управління Державної казначейської служби України у Дніпропетровській області.

Приклад розрахунку питомої ваги податкових надходжень в Державному бюджеті (також див. табл. 4):

$$\sigma_{II} = \frac{167,9}{224,0} \cdot 100\% = -74,9\%$$

Приклад розрахунку питомої ваги податку на прибуток підприємств в загальному обсязі податкових надходжень Державного бюджету (див. табл. 4):

$$\sigma_{III} = \frac{47,5}{167,9} \cdot 100\% = 28,3\%$$

Аналогічно розраховуються питома вага податкових надходжень для кожного року та частка податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість і акцизного податку в податкових надходженнях Державного бюджету.

Показники питомої ваги для бюджету Дніпропетровської області та м. Дніпра визначаються згідно з вищезазначеними прикладами та заносяться в таблиці 5 та 6 відповідно.

IV. Визначення середнього темп приросту питомої ваги за допомогою формул (9) і (10) та на основі розрахованих показників питомої ваги окремих податків Державного, регіонального та міського бюджетів

Розрахунки здійснюються в допоміжних таблицях 7-9 для Державного, регіонального та міського бюджетів відповідно.

Приклад розрахунку середнього темпу зростання питомої ваги податку на прибуток підприємств у Державному бюджеті:

$$\overline{T}_{зр} = 5 \sqrt[5]{\frac{20,1}{28,3}} \cdot 100\% = 91,9\%$$

Приклад розрахунку середнього темпу приросту питомої ваги податку на прибуток підприємств:

$$\overline{T}_{пр} = 91,9\% - 100\% = -8,1\%$$

У цьому випадку спостерігається скорочення приросту на 8,1 %.

Таблиця 7

Приклад заповнення допоміжної таблиці для визначення тенденцій зміни питомої ваги окремих податків Державного бюджету

№	Назва показника	Роки					Середній темп приросту
		1	2	3	4	5	
1	Питома вага податку на прибуток підприємств	28,3	21,9	24,0	20,9	20,1	$= (5 - 1) \sqrt[5]{\frac{20,1}{28,3}} \cdot 100 - 100$
2	Питома вага податку на додану вартість	-	-	-	-	-	-
3	Питома вага акцизного податку	-	-	-	-	-	-

Примітка. Дані для розрахунків в таблиці 4.

Таблиця 8

Тенденції зміни питомої ваги окремих податків до бюджету Дніпропетровської області

№	Назва показника	Роки					Середній темп приросту
		1	2	3	4	5	
1	Питома вага податку на доходи фізичних осіб						
2	Питома вага плати за землю						
3	Питома вага єдиного податку						

Примітка. Дані для розрахунків в таблиці 5.

Таблиця 9

Тенденції зміни питомої ваги (частки) окремих податків до бюджету м. Дніпра

№	Назва показника	Роки					Середній темп приросту
		1	2	3	4	5	
1	Питома вага податку на доходи фізичних осіб						
2	Питома вага плати за землю						
3	Питома вага єдиного податку						

Примітка. Дані для розрахунків в таблиці 6.

V. Зробити висновки щодо структури дохідної частини бюджетів різних рівнів.

Завдання 4

Розрахуйте показники податкового навантаження Зведеного бюджету країни і місцевого бюджету Дніпропетровської області.

Порядок виконання завдання, формули та приклади розрахунків

I. Ознайомлення з методами визначення податкового навантаження на базі показників, що розраховуються за формулами (11), (12) і (13).

Загальне податкове навантаження (базовий індекс):

$$P_n = \frac{\sum \text{податкових надходжень Зведеного бюджету}}{ВВП}, \quad (11)$$

Податкове навантаження податків і-го виду (базовий індекс):

$$P_{n_{i-го}} = \frac{\sum \text{податків } i\text{-го виду}}{ВВП}, \quad (12)$$

Частка навантаження і-го виду податків у загальному податковому навантаженні ($\sigma_{n_{i-го}}$):

$$\sigma_{n_{i-го}} = \frac{P_n}{P_{n_{i-го}}} \times 100, \quad (13)$$

II. Розрахунок загального податкового навантаження, навантаження окремих видів податків та частки навантаження і-го виду податків у загальному податковому навантаженні Зведеного бюджету згідно з формулами (9), (10) і (11).

Результати оцінки податкового навантаження Зведеного бюджету України представляються у вигляді таблиці 10.

Приклад розрахунку загального податкового навантаження Зведеного бюджету України (1 рік):

$$P_{n_1} = \frac{227,2}{948,1} = 0,239.$$

Приклад розрахунку навантаження податку на доходи фізичних осіб (1 рік):

$$P_{n_{ПДФО}} = \frac{45,9}{948,1} = 0,048.$$

Приклад розрахунку частки навантаження податку з фізичних осіб у загальному податковому навантаженні (1 рік):

$$\sigma_{ПДФО_1} = \frac{0,048 \cdot 100}{0,239} = 20,1 \%$$

Розрахунок навантаження податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість та акцизного податку здійснюється аналогічно з вищенаведеним прикладом за формулами (11), (12) і (13).

Таблиця 10

Допоміжна таблиця для оцінки податкового навантаження Зведеного бюджету України та приклад її заповнення

№	Назва показника	Роки									
		1		2		3		4		5	
		Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)
1	ВВП країни, млрд. грн	948,1		913,3		1082,6		1302,1		1411,2	
2	Сума податкових надходжень зведеного бюджету України, млрд. грн	227,2		208,1		234,4		334,7		360,6	
3	Σ податкових навантажень на 1 грн ВВП, зокрема:	$= \frac{227,0}{948,1} = 0,239$	100	-	100	-	100	-	100	-	100
4	Сума надходжень податку на доходи фізичних осіб, млрд. грн	45,9		44,5		51,0		60,2		68,1	
5	- податку на доходи фізичних осіб	$= \frac{45,9}{948,1} = 0,48$	$= \frac{0,048}{0,239} \cdot 100 = 20,1$	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Сума надходжень податку на прибуток млрд. ємств/грн	47,9		33,0		40,4		55,1		55,8	
7	- податку на прибуток підприємств	0,05	20,9	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Сума надходжень податку на додану вартість, млрд. грн	92,1		84,6		86,3		130,1		138,8	
9	- податку на додану вартість	0,097	40,6	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Сума надходжень акцизного податку, млрд. грн	12,8		21,6		28,3		33,9		38,4	
11	- акцизного податку	0,014	5,9	-	-	-	-	-	-	-	-

III. Розрахунок загального податкового навантаження, навантаження окремих видів податків та частки навантаження і-го виду податків у загальному податковому навантаженні бюджету Дніпропетровської області аналогічно до обрахунку податкового навантаження Зведеного бюджету України (п. II) та за формулами (11), (12) і (13).

Таблиця 11 містить інформацію про податкове навантаження бюджету Дніпропетровської області та заповнюється аналогічно до порядку формування таблиці 10 про Зведений бюджет країни.

IV. Співставити рівень податкового навантаження по Україні з рівнем податкового навантаження регіону. Визначити, яке податкове навантаження є більш «важким».

V. Зробити висновки щодо типу фіскальної політики (стримуюча, стимулююча) Уряду країни протягом 5 років, які представлені для дослідження. Навести обґрунтування, які були використані під час визначення типу державного податкового регулювання.

Завдання 5

Визначте залежність державного і місцевого бюджетів від окремих чинників впливу за логікою вищезазначеними формулами (1,2).

Порядок виконання завдання, формули та приклади розрахунків

I. Ознайомлення з функціями залежності дохідної частини Державного та місцевих бюджетів від окремих чинників впливу за логікою формул (1) та (2).

II. Ознайомлення з формулами визначення основних змінних функцій.

Темп приросту розраховується за раніше згадуваною формулою (7).

Продуктивність економіки країни або регіону (ПЕ):

$$ПЕ = \frac{ВВП (ВВРП)}{n_3}, \quad (14)$$

де n_3 – чисельність зайнятого населення в країні (регіоні).

Таблиця 11

Податкове навантаження бюджету Дніпропетровської області

№	Назва показника	Роки									
		1		2		3		4		5	
		Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)	Пн (базовий індекс)	σн (%)
1	ВРП, млрд грн	104,7		93,3		116,1		140,0		139,0	
2	Сума податкових надходжень бюджету Дніпропетровської області, млрд грн	5,5		5,4		6,2		7,7		8,9	
3	Σ податкових навантажень на 1 грн. ВРП, зокрема:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Сума надходжень податку на доходи фізичних осіб, млрд грн	4,0		3,7		4,4		5,2		5,9	
5	- податок на доходи фізичних осіб	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Сума надходжень плати за землю, млрд грн	1,0		1,2		1,3		1,5		1,8	
7	- плата за землю	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Сума надходжень єдиного податку, млрд грн	0,1		0,1		0,1		0,1		0,3	
9	- єдиний податок	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Продуктивність праці країни або регіону (ПП):

$$ПП = \frac{ВВП (ВВРП)}{n_e}, \quad (15)$$

де n_e – чисельність економічно активного населення в країні (регіоні).

Податкове навантаження Державного (місцевого) бюджету:

$$ПН = \frac{\sum \text{податкових надходжень Державного (місцевого) бюджету}}{ВВП(ВРП)} \quad (16)$$

Приклад розрахунку темпу приросту ВВП (2 рік до 1 року):

$$T_{\text{вп2}} = \frac{913,3 - 948,1}{948,1} * 100\% = -3,7\%$$

Приклад розрахунку продуктивності економіки (1 рік):

$$ПЕ_1 = \frac{948,1}{21,0} = 45,2 \text{ тис. грн/особу.}$$

Приклад розрахунку продуктивності праці (1 рік):

$$ПП_1 = \frac{948,1}{22,4} = 42,3 \text{ тис. грн/особу.}$$

Приклад розрахунку податкового навантаження Держбюджету (1 рік):

$$П_1 = \frac{167,9}{948,1} * 100 = 17,7\%$$

Темп приросту кожного фактора впливу розраховується аналогічно темпу приросту ВВП у таблиці 12.

Таблиця 12

Допоміжна таблиця для розрахунку вихідних даних для побудови кореляційно-регресивної моделі залежності Державного бюджету від окремих чинників впливу та приклад її заповнення

Назва показника	1 рік	2 рік	Темп приросту, %	3 рік	Темп приросту, %	4 рік	Темп приросту, %	5 рік	Темп приросту, %
ВВП, млрд грн	948,1	913,3	$= \frac{913,3 - 948,1}{948,1} \cdot 100$	1 082,6	-	1 302,1	-	1 411,2	-
Доходи на душу населення, тис. грн	18,3	19,4	$= \frac{19,4 - 18,3}{18,3} \cdot 100$	24,0	-	27,8	-	32,0	-
Чисельність зайнятого населення, млн осіб	21,0	20,2	-3,8	20,3	-	20,3	-	20,4	-
Продуктивність економіки, тис. грн/особу	$= \frac{948,1}{21,0}$	45,2	0,1	53,3	-	-	-	-	-
Чисельність економічно активного населення, млн осіб	22,4	22,2	-0,9	22,1	-	22,1	-	22,0	-
Продуктивність праці, тис. грн/особу	$= \frac{948,1}{22,4}$	41,1	-2,8	49,0	-	58,9	-	64,1	-
Сума податкових надходжень, млрд грн	167,9	148,9	-11,3	166,9	-	261,6	-	274,7	-
Податкове навантаження Державного бюджету, %	$= \frac{167,9}{948,1} \cdot 100$	16,3	-7,9	15,4	-	20,1	-	19,5	-
Питома вага галузей виробничої сфери, %	75,0	73,1	-2,5	73,8	-	75,4	-	74,0	-
Питома вага галузей невиробничої сфери, %	25,0	26,9	7,6	26,2	-	24,6	-	26,0	-
Доходи Державного бюджету, млрд грн	224,0	201,9	-9,9	234,0	-	311,9	-	344,7	-

III. Побудова вихідної бази для побудови кореляційно-регресивної моделі залежності державного бюджету від окремих чинників впливу (див. табл. 13).

Таблиця 13

Вихідна база для побудови кореляційно-регресивної моделі залежності Державного бюджету від окремих чинників впливу

№	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Роки	Темп приросту ВВП країни	Темп приросту доходів на душу населення в країні	Темп приросту продуктивності економіки	Темп приросту продуктивності економіки	Темп приросту податкового навантаження Державного бюджету	Темп приросту питомої ваги галузей виробничої сфери	Темп приросту питомої ваги галузей невиробничої сфери	Темп приросту доходів Державного бюджету
		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	Y
2	1	-3,7	6,0	0,1	-2,8	-7,9	-2,5	7,6	-9,9
3	2	–	–	–	–	–	–	–	–
4	3	–	–	–	–	–	–	–	–
5	4	–	–	–	–	–	–	–	–

Примітка. Вихідні дані заповнюються на основі розрахунків, здійснених у таблиці 12

IV. Здійснення регресійного аналізу факторів впливу на доходи Державного бюджету.

При виконанні наступного кроку в середовищі Microsoft Excel необхідно виділити діапазон комірок B2:I5 таблиці 1 та виконати такі дії:

Сервіс → Аналіз даних → Регресія

Довідкова інформація*. Регресія включається в пакет аналізу. Перш ніж використовувати інструмент Регресія в Excel, необхідно завантажити пакет аналізу. Для цього в Excel 2003 і попередніх версіях Excel, виконайте такі дії: Сервіс → Надбудови → Пакет аналізу → ОК.

В Excel 2007: Microsoft Office → Параметри Excel → Надбудови → Надбудови Excel → Перейти → у полі Доступні надбудови встановити прапорець Пакет аналізу → ОК.

У вікні **Регресія** заповнюємо **Вхідний інтервал Y (I2), Вхідний інтервал X (B2:H5) та Вихідний інтервал** (будь-яка комірка).

Серед отриманих результатів необхідно вибрати інформацію представлену в таблиці 13.

Таблиця 13

Приклад таблиці з результатами функції MS Excel Регресія

№	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A		Y-перетин	Змінна X 1	Змінна X 2	Змінна X 3	Змінна X 4	Змінна X 5	Змінна X 6	Змінна X 7
B	Коефіцієнти	-9,084	1,680				0,528		1,260

Спираючись на дані представлені в табл. 13, необхідно скласти рівняння багатофакторної регресії, яке характеризує зв'язки залежності зміни Державного бюджету від обраних чинників.

У нашому випадку рівняння багатофакторної регресії матиме такий вигляд:

$$y = -9,084 + 1,680 * X1 + 0,528 * X5 + 1,260 * X7 \quad (17)$$

V. Оцінити рівень впливу досліджуваних 7 чинників впливу на доходи Державного бюджету України спираючись на отриману функцію (17). Зробити відповідні висновки.

VI. Розрахувати прогноз дохідної частини Державного бюджету на 6 рік на основі отриманого рівняння регресії (17) та за умови визначених прогнозних значень факторів у Додатку 1 згідно з варіантом завдання.

Приклад розрахунку прогнозного темпу приросту доходів Державного бюджету за умови наданих прогнозів змінних рівняння (табл. 15).

Таблиця 15

Приклад варіанту прогнозних значень змінних рівняння регресії

Варіант	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
0	1,0	2,3	1,4	1,7	3,0	4,0	4,0

Прогноз здійснюється шляхом підстановки вагомих відомих прогнозних значень в отримане рівняння багатофакторної регресії (17).

$$y = - 9,084 + 1,680 * 1,0 + 0,528 * 3,0 + 1,260 * 4,0 = 1,3 \%$$

Отже, темп приросту дохідної частини дохідної частини Державного бюджету України на 6 рік проти 5 року становить 1,3 %.

Відповідно прогнозний обсяг надходжень на 6 рік становитиме:

$$(344,7 * 0,013) + 344,7 = 349,3 \text{ млрд грн}$$

VIII. Зробити висновки щодо адекватності отриманих прогнозних значень.

IX. Надати пропозиції щодо збільшення фінансових можливостей країни за результати практичних тренінгів 1-5.

X. Аналогічно визначається залежність бюджету Дніпропетровської області від чинників впливу за логікою формули (2) загальних положень на основі допоміжної таблиці 16 та за умови наданих у Додатку 2 прогнозних значень змінних. Сформулювати відповідні висновки.

Завдання 7

Практичні завдання повинні бути виконані згідно з рекомендаціями, наданими в методичних вказівках.

Структурні елементи звіту: титульна сторінка (Додаток 3), план роботи (зміст) відповідно до порядку виконання практичних завдань, вступ, виклад основного матеріалу згідно з планом, висновки, список використаних джерел.

Кожне розрахункове завдання є окремим розділом, який слід починати нового аркуша (сторінки). Заголовки розділів розташовуються посередині рядка та друкуються великими літерами напівжирним шрифтом без крапки вкінці. Відстань між назвою розділу та текстом дорівнює одному пустому рядку.

Розділ повинен включати всі допоміжні таблиці для виконання завдання та формули розрахунків. Описова частина має супроводжуватися ілюстраціями (діаграмами, схемами) для більш точного відображення результатів дослідження.

Ілюстрації та таблиці слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, з обов'язковими посиланнями на них.

Практична робота виконується індивідуально згідно з номером варіанту завдання. Звіт надається на перевірку викладачу, який ставить підпис, дату виконання роботи та оцінку.

Таблиця 16

Допоміжна таблиця для розрахунку вихідних даних для побудови кореляційно-регресивної моделі залежності Державного бюджету від окремих чинників впливу та приклад її заповнення

Назва показника	1 рік	2 рік	Темп приросту, %	3 рік	Темп приросту, %	4 рік	Темп приросту, %	5 рік	Темп приросту, %
ВРП, млрд грн	104,7	93,3	-	116,1	-	140,0	-	139,0	-
Доходи на душу населення, тис. грн	15,5	16,4	-	20,7	-	24,3	-	28,8	-
Чисельність зайнятого населення, млн осіб	1,580	1,537	-	1,542	-	1,531	-	1,529	-
Продуктивність економіки, тис. грн/особу	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чисельність економічно активного населення, млн осіб	1,664	1,667	-	1,660	-	1,644	-	1,637	-
Продуктивність праці, тис. грн/особу	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума податкових надходжень бюджету області, млрд грн	5,5	5,4	-	6,2	-	7,7	-	8,9	-
Податкове навантаження бюджету Дніпропетровської області, %	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Середньомісячна заробітна плата регіону, грн	1876,0	1962,9	-	2368,6	-	2790,5	-	3138,1	-
Обсяг реалізованої продукції регіону, млрд грн	126,9	91,9	-	140,3	-	192,2	-	188,1	-
Доходи місцевого бюджету, млрд грн	6,3	6,2	-	7,0	-	8,4	-	9,8	-

ПРОГНОЗУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Мета:

- ознайомитись із методикою прогнозування потреб територій у фінансуванні бюджетних установ;
- зрозуміти і опанувати систему економічних і соціальних показників, які використовуються для розрахунку прогнозних показників місцевих бюджетів;
- ознайомитись з інформаційно-комп'ютерною технологією прогнозування видатків місцевого бюджету.

Динамізм процесів суспільного розвитку створює умови невизначеності майбутнього і потребує аргументованої уяви щодо тенденцій і чинників змінюваності стану місцевих бюджетів у перспективі. Демографічні, економічні та бюджетні тенденції рухаються в однаковому напрямку і без їх спільного розгляду здійснити якісний прогноз неможливо.

Витрати бюджету розраховуються за таких умов:

- а) у залежності від потреб окремих категорій населення, соціальних груп, працівників окремих спеціальностей, категорій тощо;
- б) попередньо здійснюються розрахунки чисельності населення і демографічних процесів та їх прогнозних показників на відповідний період;
- в) система оплати працівників бюджетної сфери залежить від загального достатку в державі (тарифної системи, соціальних норм і нормативів), тому на рівні бюджетів окремих територіальних громад незалежно від розміру дохідної частини бюджету величина заробітної плати працівників бюджетної сфери не може бути змінена. Це прерогатива держави. Хоча до тарифної системи та чинних у державі умов оплати праці можуть бути місцеві доповнення.

Система бюджетного прогнозування видатків місцевих бюджетів може бути суттєво покращена за умови використання моделей бюджетного прогнозування.

Моделі та процес бюджетного прогнозування базуються на використанні:

- даних моделей демографічного прогнозування чисельності жителів міста;
- даних моделей економічного прогнозування (прогноз загального обсягу виробництва в місті, у тому числі по галузях, рівень зайнятості та заробітної плати, індекси споживчих цін (далі – ІСЦ);
- економічних і демографічних чинників розвитку.

Ієрархічна організація моделі бюджетного прогнозування видатків та її ґрунтування на концепції «знизу – вгору» використовує численні показники і характеристики даних, необхідних для розробки прогнозу змінюваності тенденцій та рівня узагальнюючих індикаторів. Останні можна розкласти на локальні оціночні показники і визначити їхній вплив на бюджетну ситуацію.

Основи моделі прогнозування видатків складають вихідні необроблені дані, які інтегруються за дедалі вищими рівнями узагальнення та аналізу, генеруючи на найвищому рівні консолідовані таблиці даних, які відображають

загальну картину щодо головних фінансових показників регіонального або міського бюджету. Склад основних економічних показників, які використовуються при розробці моделей прогнозування видаткової частини бюджету території наведені в Додатку 4.

Для аналізу стану (динаміки) бюджетних витрат використовуються (рис. 1):

– звіт про видатки загального та спеціального фондів. Статистичні дані щодо бюджетних видатків формуються як за функціональною, так і за економічною класифікацією. Функціональна класифікація включає такі категорії як охорона здоров'я, освіта тощо, а економічна – видатки на фонд заробітної плати, капітальні видатки та інші в межах кожної категорії (Додаток 5). Згідно з класифікаціями встановлюються коди, за якими систематизуються дані, демографічні дані, що консолідуються органами державної, регіональної та місцевої статистики;

– узагальнені соціально-економічні дані. За їх розробку відповідають різні структурні підрозділи місцевих органів влади та відповідні міністерства – на вищому рівні. Консолідація інформації покладена насамперед на департаменти економічного розвитку обласних державних адміністрацій та Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Звіти про соціально-економічне становище України та регіонів публікуються як на веб-сайтах облдержадміністрацій та міністерства, так і Державної служби статистики та її регіональних управлінь;

– консолідований звіт по мережі: штати і контингент розробляється структурними одиницями органів місцевого самоврядування згідно з галузевою специфікою (наприклад, департамент освіти Дніпропетровської міської ради).

Їх покрокове узагальнення здійснюється «знизу – вгору» (див. Рис. 2).

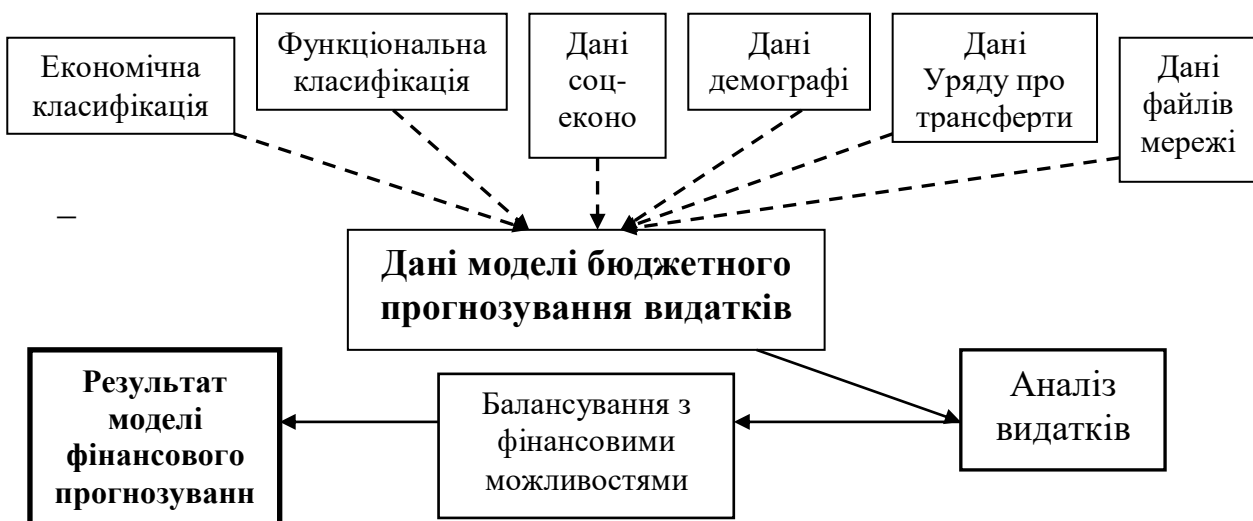

Рисунок 1. Модель бази даних бюджетного прогнозування видатків

Для здійснення прогнозних розрахунків видатків місцевих бюджетів використовуються дані із статистичних звітів окремих територій (дані мережі). Під ними розуміється загальний термін, яким позначається інформація, котра щорічно публікується органами місцевої влади та самоврядування України для демонстрації результативності своєї роботи в усіх аспектах надання послуг (наприклад, кількість учнів у конкретній системі навчальних закладів або віковій категорії, кількість вчителів, фонд заробітної плати вчителів, кількість сімей, які отримали соціальну допомогу тощо).

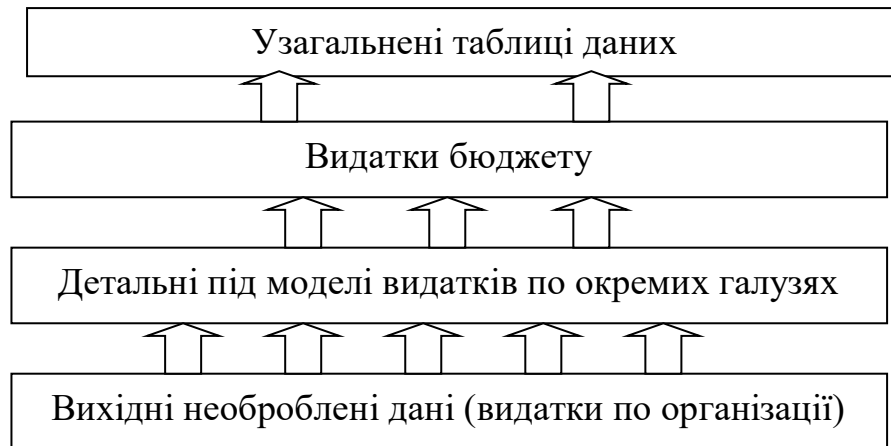

Рисунок 2. Рух інформації при узагальненні даних для прогнозування видатків

Систематизація мережевих даних за основними функціональними напрямками представлена в Додаток 6.

Дані мережі являє собою конкретну інформацію про видатки, здійснені областями та окремими територіями з розбивкою на компоненти (наприклад, кількість лікарів, медичних спеціалістів, медсестер, допоміжного персоналу тощо) та загальну суму заробітної плати, сплачену по кожній категорії працівників або «фонд заробітної плати» (далі – ФОП). Це дозволяє розрахувати середню заробітну плату для кожного виду професійної діяльності. Відповідно, показник середньої заробітної плати використовується при аналізі та прогнозуванні видатків місцевого бюджету на оплату праці.

Здійсненню прогнозних розрахунків передуює аналіз фактичних даних про відповідні видатки за певний історичний період часу (мінімум 3-5 років). Основу аналізу видатків бюджету території складає інформація про тенденції їх змін.

Через великі обсяги даних файли мережі не концентруються в одному масиві (моделі) у повному обсязі, а містяться у підмоделях з аналогічною назвою, наприклад, «Охорона здоров'я», а дані мережі стосовно функціональної діяльності в освітянській сфері – в підмоделі «Освіта» тощо.

Для кожної підмоделі встановлюються точні коди, згідно існуючих кодів світової системи статистики фінансів, що дозволяє користувачеві знаходити інформацію в спеціалізованих файлах.

Існує понад 200 кодів економічної класифікації і 60 кодів функціональної класифікації, що дозволяє отримати високий ступінь дезінтеграції даних і комбінувати їх. Зокрема можна їх представити в таблиці (наприклад, «заробітна плата» сплачена в галузі охорони здоров'я за певний період часу). Для цього необхідно співставити коди і показники статистичних даних за функціональною класифікацією з кодами і видатками економічної класифікації, тобто перегруповувати показники в економічно-функціональні дані.

Цей показник можна використовувати при визначенні тенденцій змін в оплаті праці працівників охорони здоров'я та прогнозуванні цих видатків в майбутньому в абсолютних і відносних показниках.

Наведений спосіб організації, збору і перегруповування даних за відповідними класифікаціями дозволяє порівнювати показники по рокам і прослідковувати зміну показників з найвищим ступенем деталізації.

Реалізація моделі економічного прогнозування передбачає володіння методами «горизонтального» та «вертикального» аналізу (як правило, це структурно-динамічний аналіз) видатків, а також економіко-математичного моделювання та функціонального середовища MS Excel.

База даних формується у файлі MS Excel FUNCTIONAL.

У моделі сума видатків складається із видатків загального (вкладка <Загальний фонд>) та спеціального (вкладка <Спеціальний фонд>) фондів.

Результати формування демографічної моделі зберігаються на вкладці <Населення>. Результати соціально-економічної моделі зберігаються на вкладці <Соціально-економічні дані>.

Аналогічно формуються інші масиви даних. За необхідності інформаційна база може розмежовуватися з використанням посилань на основні вкладки. До прикладу, дані щодо народження за віком матері <Народжені за...> беруться з демографічної моделі для того, щоб спрогнозувати обсяги платежів жінкам за народження дітей.

Розрахунки проводяться за допомогою функції вертикальний пошук (VLOOKUP) в MS Excel. Вона забезпечує унікальний зв'язок між клітинками і таблицею даних. Запит даних може вестись по формулі запиту із економічно-функціональної бази даних для конкретного періоду часу і виду видатків.

Оновлення бази даних здійснюється постійно.

Практикум 1: Прогнозування поточних (операційних) видатків

Мета: Набуття практичних навичок і компетенцій для виконання аналітичних і прогнозних розрахунків поточних статей бюджету.

До складу основних поточних видатків підсистем «Освіта», «Охорона здоров'я» та інших, крім заробітної плати відносяться витрати на оплату енергоносіїв, теплопостачання, водопостачання і водовідведення, оплата електроенергії, природного газу, послуги зв'язку, оплата транспортних послуг тощо.

Концептуальною основою прогнозування перелічених видатків є «співвідношення ціни» (зростання «ціни» у порівнянні з базовим періодом) і кількості необхідних матеріалів, послуг та інших поточних потреб для досягнення цілей функціонування закладів і установ.

Прогноз видатків на енергоносії включає прогноз цін, які визначаються за умови, що динаміка цих даних відрізняється (наприклад, «динаміка індексів споживчих цін – ІСЦ»).

Для прогнозування видатків на енергоносії використовується рівняння (18).

$$\text{Видатки}^{\text{прог}} = \text{Видатки}_{(t-1)} * [1 + \% \Delta (\text{ціни на енергоносії})] \quad (18)$$

Зростання інших поточних (операційних) видатків ураховується при їх прогнозуванні синхронно з індексом споживчих цін. В результаті прогнозоване співвідношення є таким (19):

$$\text{Видатки}_{\text{ін.}}^{\text{прог}} = \text{Видатки}_{\text{ін.}}_{(t-1)} * [1 + \% \Delta (\text{ІСЦ})_t + \% \Delta (\text{населення})] \quad (19)$$

Як правило, при середньостроковому прогнозуванні до всіх видів поточних видатків застосовується прогнозна зміна узагальненого ІСЦ у державі.

Практичне завдання

Використовуючи звітні дані області (міста, села тощо) щодо видатків за економічною класифікацією, інформацію Державної служби статистики та затверджений Постановою Кабінету Міністрів України прогноз індексу споживчих цін розрахуйте песимістичний, песимістичний та оптимальний прогноз поточних (операційних витрат) на енергоносії, природний газ та інші житлово-комунальні послуги на наступні за звітним 3 роки.

Порядок та приклад виконання завдання

I. Вибір базового об'єкту прогнозування (у нашому випадку – Дніпропетровська область).

II. Побудова динамічного ряду фактичних даних поточних видатків згідно з категоріями видатків, що прогножуються, ІСЦ та чисельності населення за останні 5 років згідно з даними річної звітності регіональних управлінь Державної казначейської служби та Державної служби статистики, які представлені в допоміжній таблиці 17.

III. Ознайомлення з формулою розрахунку (20) показника динаміки.

Темп приросту (T_{np}):

$$T_{np} = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \cdot 100\% \quad (20)$$

де y_t – досліджуваний рівень ряду динаміки;

y_{t-1} – попередній рівень досліджуваного ряду динаміки.

Таблиця 17

Динаміка поточних (операційних) витрат на оплату комунальних послуг
та енергоносіїв установ Дніпропетровської області

Назва показника		Роки				
		1	2	3	4	5
Видатки на теплопостачання	млн грн	299,7	437,1	487,0	543,6	624,9
	Темп приросту, %	X	$= \frac{437,1 - 299,7}{299,7} \cdot 100\%$	-	-	-
Видатки на водопостачання	млн грн	44,2	42,0	41,3	39,9	43,6
	Темп приросту, %	X	$= \frac{42,0 - 44,2}{44,2} \cdot 100\%$	-	-	-
Видатки на енергоносії	млн грн	128,2	146,9	181,8	189,2	236,8
	Темп приросту, %	X	14,6	-	-	-
Видатки на природний газ	млн грн	127,3	140,1	198,6	220,7	224,3
	Темп приросту, %	X	10,1	-	-	-
Інші видатки на житлово-комунальні послуги	млн грн	50,9	110,5	119,8	123,4	12,0
	Темп приросту, %	X	117,1	-	-	-
Сукупні поточні витрати	млн грн	650,2	876,6	1028,5	1116,8	1141,6
	Темп приросту, %	X	34,8	-	-	-
Індекс споживчих цін	%	113,0	109,3	104,3	99,7	100,4
Населення	млн осіб	3,356	3,337	3,320	3,308	3,292
	Темп приросту, %	X	-0,57	-	-	-

Приклад розрахунку темпу приросту витратків на теплопостачання (2 рік до 1 року):

$$T_{np2} = \frac{437,1 - 299,7}{299,7} \cdot 100\% = 45,8\%$$

Аналогічно розраховується темп приросту всіх показників протягом 5 років у таблиці 1.

IV. Формування песимістичного, оптимістичного та оптимального прогнозу ІСЦ (згідно з варіантом завдання в Додатку 7) та демографічного прогнозу, необхідних для здійснення прогнозування поточних витратків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (див. табл. 18).

V. Розрахунок прогнозних показників витратків на енергоносії (18), на природний газ і на інші комунальні послуги, у тому числі тепло- та водопостачання (19), та сукупних поточних витратків як суми усіх прогнозованих категорій витрат (табл. 18).

Прогнозні показники на наступний за звітним рік визначаються на основі фактично досягнутого рівня витратків останнього звітного року (базовий рік).

Приклад прогнозування поточних видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв по Дніпропетровській області (оптимальний варіант)

Назва показника	Базовий рік (5-й)	Прогнозний період		
		6	7	8
Видатки на енергоносії, млн грн	236,8	$= 236,8 * (1 + (1,085 - 1) + (1,1 - 1))$	304,5	330,4
Видатки на природний газ, млн грн	224,3	$224,3 * (1 + (1,085 - 1) + \left[\left(\frac{3,284}{3,356} \right) - 1 \right])$	258,0	279,2
Видатки на теплопостачання, млн грн	624,9	664,6	718,7	777,8
Видатки на водопостачання, млн грн	43,6	46,4	50,2	54,4
Інші видатки на житлово-комунальні послуги, млн грн	12,0	12,8	13,8	14,9
Сукупні поточні витрати, млн грн	1 141,6	1 243,0	1 345,2	1 456,7
Індекс споживчих цін, %	100,5	108,5	108,5	108,5
Ріст цін на енергоносії, %	100,0	110,0	100,0	100,0
Населення, млн осіб	3,356	3,284	3,272	3,263

Увага! Прогнозні розрахунки здійснюються кожним студентом окремо з урахуванням варіантів прогнозу ІСЦ у Додатку 8. Прогнозування здійснюється за песимістичним, оптимістичним та оптимальним сценаріями згідно з варіантами вихідних значень ІСЦ.

Приклад розрахунку прогнозованої вартості операційних видатків бюджету по Дніпропетровській області на 6 рік:

- Енергоносії₆ = $236,8 * (1 + (1,085 - 1) + (1,1 - 1)) = 280,6$ млн грн;
- Природний газ₆ = $224,3 * (1 + (1,085 - 1) + \left[\left(\frac{3,284}{3,356} \right) - 1 \right]) = 238,6$ млн грн.

Аналогічно до порядку визначення прогнозу витрат на оплату природного газу розраховуються прогнозні показники інших категорій поточних видатків за формулою (19).

Прогнозні показники на 7 та 8 роки визначаються на основі отриманого у попередніх розрахунках прогнозного рівня видатків попереднього року. Тобто, при прогнозуванні видатків на 7 рік базовим роком буде 6-й рік, а на 8 рік – відповідно 7-й рік.

Приклад розрахунку прогнозованої вартості операційних видатків бюджету по Дніпропетровській області на 7 рік:

- Енергоносії₇ = $280,7 * (1 + (1,085 - 1) + (1 - 1)) = 304,5$ млн грн;
- Природний газ₇ = $238,6 * (1 + (1,085 - 1) + \left[\left(\frac{3,272}{3,284} \right) - 1 \right]) = 258,0$ млн грн.

VI. Визначення прогнозних сукупних поточних витрат як суми розрахованих обсягів видатків за всіма категоріями.

Приклад розрахунку прогнозних сукупних витрат Дніпропетровській області на 6 рік:

Сукупні поточні витрати $_6 = 280,7 + 238,6 + 664,8 + 46,4 + 12,7 = 1\,243,0$ млн грн.

VII. Порівняння отриманих результатів та формування висновків щодо впливу динаміки ІСЦ на бюджетні витрати.

Практикум 2: Прогнозування капітальних видатків

Мета: Набуття практичних навичок для виконання аналітичних і прогнозних розрахунків капітальних видатків бюджету.

Згідно з Бюджетним Кодексом України всі капітальні видатки мають проходити через бюджет розвитку. Розрахунки капітальних видатків напряму залежать від доходів, які спрямовуються в бюджет розвитку (див. рис. 3).

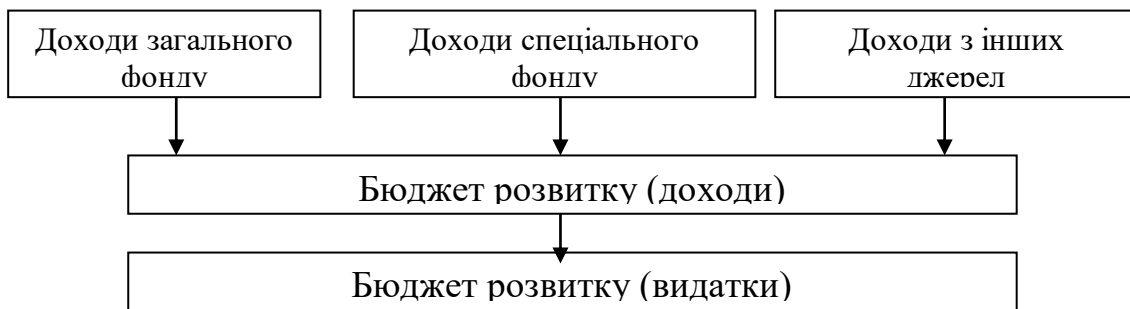

Рисунок 3. Джерела бюджету розвитку

До складу видатків бюджету розвитку входять:

- придбання основного капіталу;
- придбання обладнання й предметів довгострокового користування;
- капітальний ремонт;
- капітальні трансферти;
- інші видатки перелік яких віддзеркалюється у економічно-функціональних класифікаціях.

Практичне завдання 1

Користуючись даними Державної та регіональної статистики визначити динаміку інвестицій в основний капітал Дніпропетровської області за рахунок коштів місцевих бюджетів, в т.ч. на 1 особу, на 1-го працюючого та питомої ваги у обсязі реалізованої продукції (далі – ОРП) за період 4 роки.

Здійснити прогнозування капітальних видатків бюджету на 3 роки наступні за звітним за допомогою функції MS Excel «ТЕНДЕНЦІЯ», де прогнозоване значення Y – капітальні інвестиції за рахунок місцевих бюджетів, а фактор X – фактичний та прогнозний ОРП.

Зробити висновки щодо минулих та майбутніх тенденцій розвитку капітальних інвестицій місцевих бюджетів.

Порядок та приклад виконання завдання

I. Вибір базового об'єкту аналізу та прогнозування (Дніпропетровська область).

II. Побудова динамічного ряду фактичних даних про здійснення капітальних інвестицій з місцевого бюджету, динаміки ОРП, чисельності населення, у тому числі зайнятого населення області за останні 4 роки, за даними регіональної статистики в табл. 19.

III. Розрахунок обсягу капітальних інвестицій на 1 особу, на 1-го працюючого та їх питому вагу ОРП області (21) та темпів приросту (20).

Питома вага ОРП ($\sigma_{ОРП}$):

$$\sigma_{ОРП} = \frac{y_{KI}}{y_{ОРП}} \cdot 100\% , \quad (21)$$

де $y_{ОРП}$ – ОРП області у відповідному періоді;

y_{ki} – капітальні інвестиції за рахунок місцевого бюджету за період.

Таблиця 21

Динаміка капітальних інвестицій з бюджету Дніпропетровської області

Назва показника	1 рік	2 рік	Темп приросту, %	3 рік	Темп приросту, %	4 рік	Темп приросту, %
Капітальні інвестиції, млн грн	264,3	584,6	$= \frac{584,6 - 264,3}{264,3} * 100$	840,4	-	444,4	-
ОРП, млн грн	140 347,3	192 192,0	36,9	188 066,2	-	184 950,3	-
Питома вага у ОРП, %	$= \frac{264,3}{140347,3} * 100$	0,3	61,5	-	-	-	-
Населення, млн осіб	3,337	3,320	-0,5	3,308	-	3,292	-
Зайняте населення, млн осіб	1,660	1,644	-1,0	1,637	-	1,638	-
Капітальні інвестиції на 1 особу, грн	$= \frac{264,3}{3,337}$	176,1	122,3	-	-	-	-
Капітальні інвестиції на 1-го працюючого, грн	$= \frac{264,3}{1,660}$	355,7	123,4	-	-	-	-

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за офіційними даними головного управління Державної служби статистики України у Дніпропетровській області (URL: www.dneprstat.gov.ua) із збереженням хронологічної послідовності.

Приклад розрахунку питомої ваги капітальних інвестицій у ОРП області на 1 рік:

$$\sigma_{ОРП} = \frac{264,3}{140347,3} \cdot 100\% = 0,2\%$$

Приклад розрахунку капітальних інвестицій на 1 особу на 1 рік:

$$KI_{loc1} = \frac{264,3}{3,337} = 79,2 \text{ грн}$$

Приклад розрахунку капітальних інвестицій на 1 працюючого на 1 рік:

$$KI_{1пр1} = \frac{264,3}{1,660} = 159,2 \text{ грн}$$

Аналогічно розраховуються показники на наступні два ретроспективні роки. Визначення темпів приросту показників, що досліджуються протягом 4 років за раніше згадуваною формулою (20).

Результати динамічного аналізу оформлюються у вигляді таблиці 3.

IV. Прогнозування капітальних витрат за рахунок місцевих бюджетів з урахуванням їх взаємозв'язків з ОРП області (табл. 22) згідно з варіантами завдання, представленими в Додатку 9.

Приклад прогнозування обсягів капітальних інвестицій з бюджету Дніпропетровської області на 5-7 років.

У середовищі MS Excel обираємо клітинку, у якій повинно відобразитися прогнозне значення (Капітальні інвестиції, млн грн. / 1 рік).

Далі необхідно виконати порядок таких дій:

Вставка → Функція → обрати функцію «ТЕНДЕНЦІЯ».

У вікні «Аргументи функції»:

- «Відомі значення у» – виділити діапазон фактичних даних про обсяги капітальних інвестицій з місцевих бюджетів за останні 4 роки;
- «Відомі значення х» – виділити діапазон фактичних даних про ОРП області за останні 4 роки;
- «Нові значення х» – виділити клітинку з прогнозним значенням ОРП області на прогнозований рік;
- «Конст» – залишити порожньою;
- Натиснути «ОК».

Отримаємо прогнозний обсяг капітальних інвестицій на відповідний рік. Наприклад, капітальні інвестиції за рахунок коштів бюджету Дніпропетровської області на 5 рік очікуються у сумі 782,2 млн грн.

Аналогічно розраховуються прогнозні показники на наступні 2 роки з урахуванням у «Відомих значеннях у» нових попередньо обрахованих показників.

V. Розрахунок прогнозного обсягу капітальних інвестицій на 1 особу, на 1-го працюючого та їх питому вагу ОРП області згідно з п. III.

Результати всіх розрахунків оформлюються у вигляді таблиці 22.

Приклад прогнозування капітальних витрат за рахунок місцевих бюджетів Дніпропетровської області

Назва показника	Звітний період				Прогнозний період		
	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік	7 рік
Капітальні інвестиції, млн грн	264,3	584,6	840,4	444,4	782,2	831,5	861,0
ОРП (згідно з варіантом завдання), млн грн	140 347,3	192 192,0	188 066,2	184 950,3	209 200	215 700	219 600
Питома вага у ОРП, %	0,2	0,3	0,4	0,2	0,4	0,4	0,4
Населення, млн осіб	3,337	3,320	3,308	3,292	3,284	3,272	3,263
Зайняте населення, млн осіб	1,660	1,644	1,637	1,638	1,545	1,548	1,551
Капітальні інвестиції на 1 особу, грн	-	-	-	-	-	-	-
Капітальні інвестиції на 1-го працюючого, грн	-	-	-	-	-	-	-

Примітка. У процесі прогнозування змінюється перспективне значення ОРП згідно з варіантами у Додатку 4, на основі якого розраховується прогноз капітальних інвестицій.

VI. Формування висновків щодо минулих та майбутніх тенденцій розвитку капітальних інвестицій з місцевих бюджетів та їх впливу на загальні обсяги виробництва в регіоні.

Практичне завдання 2

Проаналізувати тенденції зростання видатків на основний капітал в освіту, охорону здоров'я та соціальну сферу, державне управління порівняно з інвестиціями в основний капітал за галузями промисловості.

Зробити висновки стосовно збалансованості витрат на розвиток виокремлених сфер функціонування області і галузей діяльності.

Порядок виконання завдання

I. Вибір базового об'єкту аналізу.

II. Побудова динамічного ряду фактичних даних щодо здійснення капітальних видатків області за останні 4 роки на основі даних регіональної статистики, як представлено в табл. 23 та 24.

Динаміка капітальних видатків Дніпропетровської області, тис. грн

Назва показника	1 рік	2 рік	Темп приросту, %	3 рік	Темп приросту, %	4 рік	Темп приросту, %	Приріст за 4 роки, %
Капітальні інвестиції, усього	16 016,9	22 116,0	-	22 509,3	-	21 290,1	-	-
зокрема								
Освіта	77,3	44,7	-	29,8	-	20,7	-	-
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	260,7	246,6	-	299,3	-	205,8	-	-
Державне управління й оборона	280,0	1 181,6	-	623,8	-	703,3	-	-
Промисловість	8 645,8	12 583,0	-	11 762,6	-	11 774,5	-	-
Сільське, лісове та рибне господарство	722,6	1 241,4	-	1 222,2	-	1 029,9	-	-
Будівництво	1 007,0	870,4	-	1 028,1	-	1 112,2	-	-

III. Розрахунок темпу приросту (20) капітальних інвестицій у розрізі галузей, питому вагу кожної галузі у загальному обсязі інвестицій (21) та її зміну протягом досліджуваного періоду (табл. 23-24).

Показники темпів приросту протягом періоду, що досліджується, розраховуються згідно з наведеною раніше формулою (20) та аналогічно до прикладів розрахунків у попередніх завданнях.

Питома вага капітальних інвестицій відповідних категорій (освіта, промисловість тощо) визначається за допомогою раніше згадуваної формули (21) та за прикладами вищенаведених розрахунків.

Результати проведених розрахунків оформлюються у вигляді табл. 23-24).

Структура капітальних видатків області, тис. грн

Назва показника	1 рік	2 рік	Зміна питомої ваги, %	3 рік	Зміна питомої ваги, %	4 рік	Зміна питомої ваги, %
	Питома вага, %	Питома вага, %		Питома вага, %		Питома вага, %	
Капітальні інвестиції, усього	100,0	100,0	х	100,0	х	100,0	х
зокрема							
Освіта							
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги							
Державне управління й оборона							
Промисловість							
Сільське, лісове та рибне господарство							
Будівництво							

Примітка. Розрахунки у табл. 24 здійснюються на основі попередньо сформованого динамічного ряду в табл. 23.

IV. Формування висновків стосовно збалансованості витрат на розвиток окремих сфер функціонування області і галузей діяльності.

Практичне завдання 3

Проаналізувати стан інвестування охорони навколишнього середовища області за останні 5 років.

Порядок та приклад виконання завдання

I. Побудова динамічного ряду фактичних даних щодо фінансування заходів охорони навколишнього середовища області за 5 років за даними регіональної звітності щодо видатків за функціональною класифікацією за формою табл. 7.

II. Розрахунок рівня виконання планових показників забезпечення видатків на охорону навколишнього природного середовища по Дніпропетровській області за 5 років за формулою (22) (табл. 25).

Рівень виконання плану:

$$\%_{nl} = \frac{y_{\phi}}{y_{nl}} \cdot 100\% \quad (22)$$

де y_{ϕ} – фактичне виконання на кінець періоду;
 y_{nl} – запланований рівень показника.

Приклад розрахунку рівня виконання планових показників видатків на охорону навколишнього середовища та ядерну безпеку по Дніпропетровській області у 1 році:

$$\%_{nл1} = \frac{7,7}{14,8} \cdot 100\% = 51,8\%$$

Тобто спираючись на результат вищенаведеного розрахунку можна зробити висновок, що видатки на фінансування заходів з охорони навколишнього середовища та ядерної безпеки по Дніпропетровській області у відповідному році забезпечені лише наполовину, що безперечно ставить під загрозу екологічну ситуацію в регіону.

Аналогічно за формулою (22) визначається рівень виконання плану за всіма категоріями видатків, пов'язаних із покращенням екологічного стану області (Охорона і раціональне використання водних ресурсів, утилізація відходів тощо), протягом 5 років, що надані у вихідних даних до цього практичного завдання.

Результати оформлюються у вигляді табл. 25.

IV. Формування висновків щодо фінансового забезпечення заходів з охорони навколишнього середовища регіону.

Таблиця 25

Допоміжна таблиця для оцінки рівня забезпечення видатків на фінансування заходів охорони навколишнього середовища Дніпропетровської області, млн грн

Назва показника	1 рік			2 рік			3 рік			4 рік			5 рік		
	План	Факт	Виконання плану, %	План	Факт	Виконання плану, %	План	Факт	Виконання плану, %	План	Факт	Виконання плану, %	План	Факт	Виконання плану, %
Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека	14,8	7,7	$= \frac{7,7}{14,8} * 100$	8,3	3,4	-	9,8	7,6	-	36,9	9,2	-	34,5	15,9	-
Охорона і раціональне використання водних ресурсів	0,2	98,5	$= \frac{98,5}{0,2} * 100$	0,1		-	0,5	0,1	-	1,5	0,3	-	4,1	0,2	-
Охорона і раціональне використання земель	14,6	7,6	51,8	8,3	3,4	-	9,3	7,5	-	35,3	8,8	-	30,4	15,7	-
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	94,1	73,1	77,7	143,2	75,5	-	185,5	110,3	-	207,7	108,0	-	371,7	188,6	-
Утилізація відходів	22,4	11,6	52,0	28,7	12,8	-	72,1	47,1	-	62,9	34,3	-	46,4	15,2	-
Ліквідація іншого забруднення природного середовища	28,9	18,5	64,2	23,0	20,5	-	33,9	22,5	-	19,4	15,9	-	33,6	7,5	-
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха				0,1		-	0,2	0,1	-	0,6	0,2	-	1,5	0,4	-
Збереження природно-заповідного фонду						-	0,03		-	0,03		-			-
Інша діяльність з охорони природного середовища	1,7	0,9	49,2	4,5	2,7	-	8,4	4,5	-	3,0	1,6	-	1,9	0,9	-

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за даними річних звітів головного управління Державної казначейської служби України у Дніпропетровській області за 5 років із збереженням хронологічної послідовності.

Практичне завдання 4 (творче)

Проаналізувати стан інвестування інших сфер життєдіяльності людей, що не охоплені попередніми завданнями, на основі інформації щодо капітальних інвестицій Дніпропетровської області за видами економічної діяльності (табл. 26).

Таблиця 26

Інформація щодо загальних обсягів капітальних інвестицій по Дніпропетровській області за галузями, тис. грн

Назва показника	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік
Капітальні інвестиції, усього	16 016,9	22 116,0	22 509,3	21 290,1
зокрема				
Оптова та роздрібна торгівля	1 710,9	1 408,7	1 726,2	1 370,4
Інформація та телекомунікації	72,2	146,3	147,9	73,3
Фінансова та страхова діяльність	454,4	607,1	1 069,8	824,0
Операції з нерухомим майном	1 054,0	1 379,1	942,9	1 372,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	83,6	171,3	246,4	107,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	137,2	580,5	721,7	638,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	13,2	29,8	118,2	86,4

Примітка. Інформація для виконання практичного завдання сформована за офіційними даними головного управління Державної служби статистики України у Дніпропетровській області із збереженням хронологічної послідовності.

Форми для представлення результатів та перелік показників (темпи приросту, питома вага тощо), необхідних для аналізу, повинні бути розроблені самостійно згідно з рекомендаціями, наданими у попередніх практичних завданнях. Зробити висновки стосовно інших галузей, розвиток яких потребує інвестицій.

Практикум 3: Прогнозування видатків бюджету міст на оплату праці в окремих галузях

Мета: набуття навичок здійснення прогнозних розрахунків видатків бюджету міст на оплату праці в основних галузях бюджетної сфери: «Охорона здоров'я» та «Освіта».

Прогнозування видатків бюджету здійснюється на підставі як економічної класифікації операційних і капітальних видатків бюджету так і функціональної класифікації (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист тощо).

Найбільша окрема стаття видатків бюджетів українських міст (сіл, селищ тощо) і областей – заробітна плата. Вона становить від чверті до третини загального обсягу видатків.

Ураховуючи питому вагу заробітної плати в структурі сукупних видатків її прогнозування здійснюється спочатку окремо по кожному функціональному напрямку, а потім узагальнюється. Структура розрахунків найбільш питомих видатків – на заробітну плату приведена на рис. 4.

Рисунок 4. Структура розрахунків найбільш питомих видатків територій «Освіта»

Галузь освіти на своє функціонування і розвиток потребує від 20 до 30 % загальних видатків місцевого бюджету. Основними «споживачами фінансових ресурсів є освітянські заклади початкової, середньої освіти та дошкільні заклади.

На загальний обсяг видатків, необхідних для цих закладів впливають видатки на душу населення, видатки на 1-го учня з поправкою на коефіцієнт інфляції та коефіцієнт охоплення дітей тими чи іншими навчальними закладами з використанням демографічних даних.

Етапами (кроками) прогнозування передбачається:

- аналіз охоплення дітей дошкільними закладами шляхом розрахунку коефіцієнту охоплення дітей в дошкільних, початкових і середніх школах та його прогнозування. Джерело інформації для прогнозування – це дані мережі галузі «Освіта», дані державної, обласної та місцевої статистичної звітності статистики;
- на основі інформації про кількість учнів в попередніх роках (історичні дані) прогнозується співвідношення кількості вчителів і учнів;
- множенням співвідношення вчителів і учнів на % охоплення дітей навчальними закладами розраховується чисельність вчителів;
- прогнозується рівень середньої заробітної плати вчителів і обслуговуючого персоналу (використовується темп зростання мінімальної заробітної плати і динаміки середньої заробітної плати до попереднього року);
- множенням прогнозованої величини середньої заробітної плати на прогнозовану кількість вчителів розраховується сукупний фонд заробітної плати;
- виконуються розрахунки нарахувань на заробітну плату;
- виконуються розрахунки по допоміжному персоналу (прогнозується чисельність, середня заробітна плата і нарахування);
- визначається загальний сукупний фонд оплати праці в галузі «Освіта».

«Охорона здоров'я»

Як правило, прогнозування видатків цієї галузі здійснюється шляхом моделювання її трьох окремих підгалузей: сектору лікарень загального призначення, сектору пологових будинків і сектору поліклінік. При цьому використовуються дані: кількість пацієнтів, кількість персоналу, середня заробітна плата, кількість лікарів і кількість допоміжного персоналу (на підставі розрахунку співвідношення кількості лікарів і ліжок в лікарнях).

«Соціальний захист і соціальне забезпечення»

Видатки на конкретні соціальні програми також розраховуються окремо. На цю категорію видатків припадає близько 25 % сукупних видатків.

Разом з галузями охорони здоров'я та освіти ця галузь є вирішальною для розуміння структури видатків.

Процес розробки прогнозів включає моделювання витрат головних підгалузей, тобто пільг: ветеранам війни, жертвам Чорнобиля, багатодітним сім'ям, сім'ям з дітьми до 3 років, допомоги самотнім батькам, допомоги на оплату опалення тощо.

Розрахунок сукупних виплат ветеранам (тобто всі допомоги) здійснюється шляхом множення середньої пільги на прогнозовану кількість ветеранів.

Прогнозування окремих видів пільг здійснюється методом прогнозування, наведеним в Додатку 9.

Категорія «Інші виплати» є широкою і включає всі пільги, які не охоплено категоріями, вказаними в Додатку 9, а також пільги на сплату комунальних послуг. До цих видатків застосовується таке правило прогнозування (23):

$$\text{Інші пільги (t)} = (\text{Інші пільги})_{(t-1)} * (1 + \% \Delta \text{ІСЦ} + \% \Delta \text{Населення})_t \quad (23)$$

У складі пільг окремо визначаються і цільові пільги незахищеним верствам населення, джерелами яких є субвенції.

Загалом прогнозні витрати з місцевого бюджету на оплату праці визначаються як фонд оплати праці для кожної галузі окремо, оскільки рівень середньої заробітної плати для працівників різних сфер діяльності є варіативним, а тому прогнозування заробітної плати та, відповідно, фонду оплати праці, повинно базуватися не на середньому рівні оплати праці в цілому в регіоні або мінімальній заробітній платі в країні на відповідний момент, а на середніх її розмірах по галузях. Проте, слід зазначити, що для прогнозування середньої заробітної плати 1-го працівника на короткостроковий період іноді можна використовувати % зростання мініимальної заробітної плати в країні.

Процес прогнозування заробітної плати та фонду оплати праці можна представити як покроковий алгоритм розрахунків (див. рис. 5)

Прогнозна чисельність працівників (n)

Середній рівень заробітної плати за 5 років ($\overline{ЗП}$)

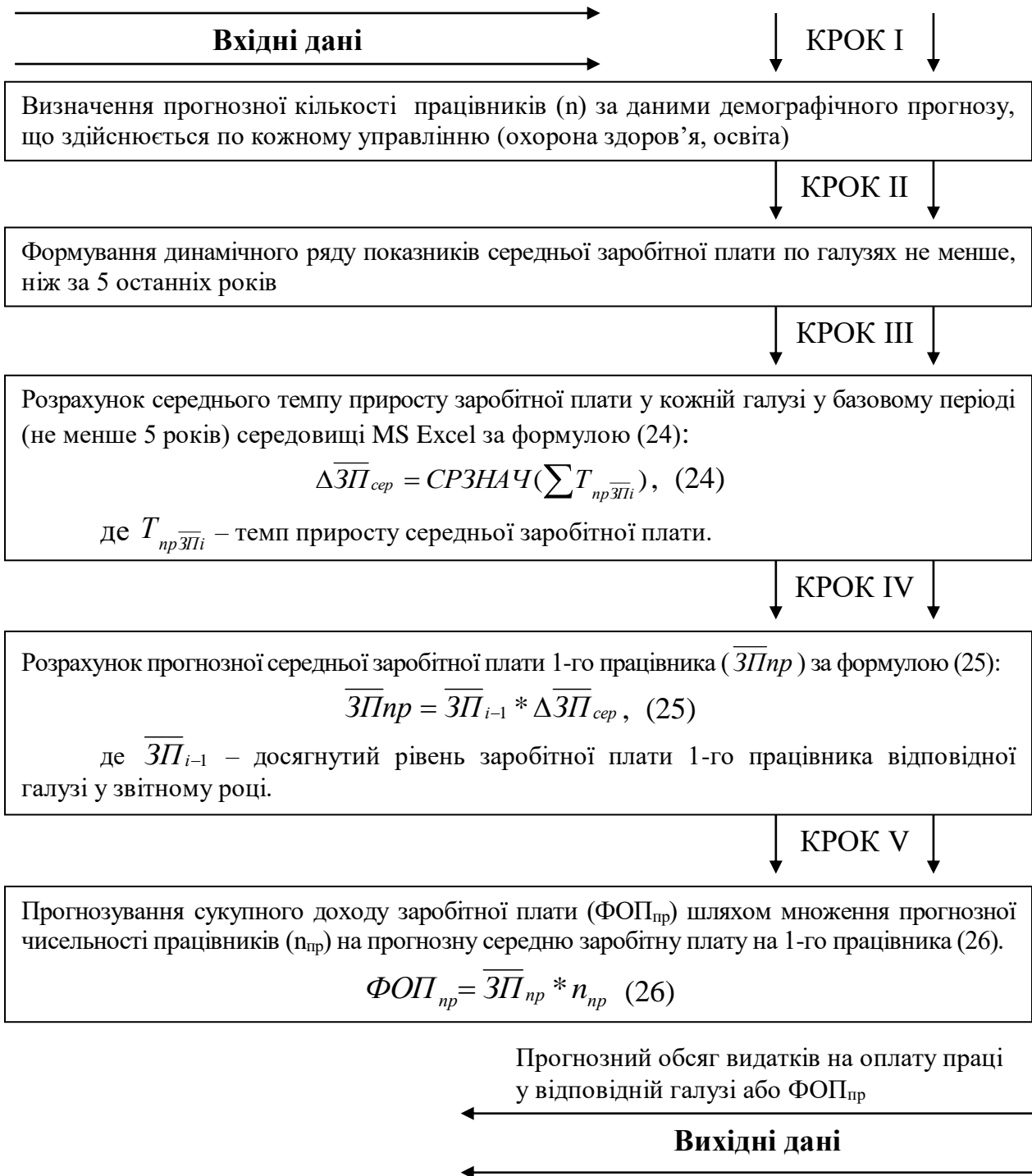

Рисунок 5. Алгоритм прогнозування видатків на оплату праці

Дотримуючись вищенаведеного алгоритму розрахунку прогнозованої заробітної плати та фонду оплати праці за галузями та використовуючи дані мереж «Охорона здоров'я та соціальна допомога» і «Освіта» та регіональної статистичної звітності (табл. 27) розрахувати прогноз видатків на заробітну плату по галузях «Охорона здоров'я» та «Освіта» по Дніпропетровській області на 3 роки наступні за звітним.

Порядок та приклад виконання завдання

I. Вибір галузі в якості базового об'єкту аналізу.

II. Побудова динамічного ряду фактичних даних щодо рівня середньої заробітної плати у відповідній галузі області за 5 років (табл. 27) за даними регіональної статистики.

III. Розрахунок темпу приросту середньої заробітної за формулою (20) та середнього приросту за 5 років згідно з формулою (24). Результати оформлюються у вигляді табл. 27.

Таблиця 27

Динаміка середньої заробітної плати по галузях «Охорона здоров'я» та «Освіта» Дніпропетровської області

Заробітна плата		1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	Середній темп приросту, %
Охорона здоров'я	грн	1506	2000	2139	2573	2705	= СРЗНАЧ (32,8; 7,0; 20,3; 5,1) = 16,3
	Темп приросту, %	x	$= \frac{(2000 - 1506)/1506}{1506} * 100$	7,0	20,3	5,1	
Освіта	грн	1796	2 182	2401	2772	2870	-
	Темп приросту, %	-	-	-	-	-	

IV. Розрахунок прогнозної середньої заробітної плати 1-го працівника за формулою (25) та фонду оплати праці (26) у галузі «Охорона здоров'я» з урахуванням прогнозної кількості працівників галузі згідно з варіантом завдання, наведеним в Додатку 10. Результати оформлюються у вигляді табл. 28.

Таблиця 28

Розрахунок прогнозних видатків на оплату праці в галузі «Охорона здоров'я» Дніпропетровської області

Показник	Базовий період	Прогнозний період		
	5 рік	6 рік	7 рік	8 рік
Заробітна плата, грн	2705,0	= 2705,0*1,163	= 3145,9*1,163	3658,7
Середній темп приросту заробітної плати, % (табл. 9)	16,3			
Прогнозна кількість працівників галузі, тис. осіб (згідно з варіантом завдання)		47,0	49,0	46,0
Прогнозний ФОП, тис. грн		= 3145,9*47	179 276,3	= 3658,7 *46

V. Розрахунок прогнозної середньої заробітної плати 1-го працівника за формулою (25) та фонду оплати праці (26) у галузі «Освіта» аналогічно до вищенаведеного прикладу та з урахуванням прогнозної кількості працівників галузі згідно з варіантом завдання, наведеним в Додатку 10.

VI. Формування висновків. За результатами виконання всіх практичних завдань оформити звіт (титульна сторінка в Додатку 11) згідно з рекомендаціями, надати його викладачеві та захистити.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ДИСЦИПЛІНИ «ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ»

Основні нормативні акти:

1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985 р. URL: <https://cutt.ly/afxYwNn>.
4. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/3fQqGJG>.
5. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/29277890>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Про адміністративні послуги: закон України від від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
8. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
9. Про державну службу: закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
10. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157>.
11. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
12. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156>.
13. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова КМУ від 05.08.2020 р. URL: <https://cutt.ly/NfxTV6j>.
14. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів надання адміністративних послуг: наказ Мінекономіки від 12.07.2007 р. № 219. URL: <https://cutt.ly/6aIDrnh>.
15. Про затвердження Порядку обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору: Постанова КМУ від 14.05.2015 р. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2015-%D0%BF>.
16. Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках: Постанова КМУ від 12.01.2011 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2011-%D0%BF>.

17. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
18. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
19. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://cutt.ly/ufQqDlb>.
20. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <https://cutt.ly/CfxT13N>.
21. Про Рахункову палату України: Закон України від 07.07.2015 р. № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>.
22. Про службу в органах місцевого самоврядування: закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
23. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
24. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження КМУ від 23.05.2007 р. № 308-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80>.
25. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://cutt.ly/GfQwX8v>.
26. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження КМУ від 08.02.2017 р. № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/142-2017-%D1%80>.
27. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30.09.2019 року №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

Підручники:

1. Амосов О. Ю., Ігнатенко О. С. Територіальне управління. Харків: Магістр, 2011. 408 с.
2. Загорський В. С., Телешун С. О. Публічне врядування. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.
3. Іжа М. М., Бодров В. Г. Галузеве управління. 2011. 648 с.
4. Князев В. М., Розпутенко І. В. Теорія державного управління. 2011. 748 с.
5. Ковбасюк Ю. В., Ващенко К. О., Сурмін Ю. П. Державне управління: підручник: у 2 т. Київ, Дніпропетровськ: НАДУ, 2013. Т. 2. 324 с.
6. Сурмін Ю. П., Надолішній П. І. Методологія державного управління. 2011. 692 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Архієреєв С. І. Державне та регіональне управління: навч. посібник. Харків: Іванченко І. С., 2018. 127 с.
2. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І., Їжа М. М., Арабаджи Г. І. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навч. посібник. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 394 с.
3. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку: навч. матеріали. *Всеукраїнська мережа фахівців і практиків з регіонального та місцевого розвитку*. Київ, 2014. 37 с.
4. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Матвєєва М. М. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад: практ. посіб. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 128 с.
5. Бобровська О. Ю., Савостенко Т. О., Кондрашихін А. Б. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій: навч. посібник (вид. 2-ге, допов). Дніпро: ГРАНІ, 2018. 238 с.
6. Ганущак Ю. І. Місцеві бюджети: практ. посіб. Київ: ТОВ «Софія», 2012. 30 с.
7. Кириленко О. П. Муніципальні фінанси: навч. посібник. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
8. Кілієвич О. І., Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження: метод. рек. Київ: НАДУ, 2009. 88 с.
9. Латинін М. А., Бобровська О. Ю., Дорошенко Г. О. Державна економічна політика регіонального розвитку: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
10. Серьогін С. М., Липовська Н. А., Дрешпак В. М. Практичні рекомендації з питань формування спроможних територіальних громад. Вип. 1. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2015. 32 с.
11. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
12. Шаров Ю. П. Стратегічне планування та реалізація політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 56 с.
13. Щербина І. Ф., Зубенко В. В. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навч. посібник (вид. 3-тє, виправлене та доповнене). Київ: Нора-друк, 2012. 100 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Latynin M., Pastukh K, Tarasenko D., Shevchenko S., Munko A. Public administration in the economic sphere of Ukraine: strategic approach (2021). *Studies of applied economics*, Vol. 39, № 5.
2. Treschov M. World experience of local finances management. *Visegrad Journal on Human Rights*. Bratislava: Pan-European University Faculty of Law, 2018. Vol. 2 (1). Pp. 157-161.

3. Treshchov M., Munko A. Reshoring as a way of industrial breakthrough of Ukraine for sustainable development. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph. Published by International Center for Research, Education and Training. Tallinn: MTÜ, 2021. С. 97-106.
4. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Серьогін С. М. Бюджетно-податкова політика України в умовах децентралізації: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 164 с.
5. Бобровська О. Ю., Савостенко Т. О., Каховська О. В. Формування та реалізація інноваційної соціально орієнтованої моделі розвитку територій в Україні. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 124 с.
6. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Мунько А. Ю. Розробка методики оцінювання впливу децентралізації влади на формування інвестиційного профілю територій. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 6. С. 47-57.
7. Казюк Я. М. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: кол. монографія. Київ: РІДНА МОВА, 2016. С. 545-593.
8. Колтун В. С. Закономірності та тенденції розвитку місцевого самоврядування: комплементарний підхід: монографія. Київ: НАДУ, вид-во «Фенікс», 2015. 360 с.
9. Крушельницька Т. А., Матвеева О. Ю. Формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2015. № 2. С. 160-168.
10. Крушельницька Т. А., Мунько А. Ю. Методологічні основи дослідження системи місцевих фінансів в умовах децентралізації влади в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3 (1). С. 146-151.
11. Крушельницька Т. А., Трещов М. М. Стратегічне управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів і базові положення його методології. *Eurasian Academic Research Journal*. Yerevan: ESSA, 2018. No. 10 (28). С. 6-13.
12. Мунько А. Ю. Децентралізація та стандартизація системи публічних послуг (на прикладі сфери охорони здоров'я). *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Дніпро: ДДАЕУ, 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1714>.
13. Мунько А. Ю. Процедура дефолту органу місцевого самоврядування: досвід для України. *Ефективність державного управління*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 1. С. 173-183.
14. Мунько А. Ю. Регіональні фонди розвитку як складова системи управління місцевими фінансами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. Вип. 1 (28). С. 150-156.
15. Мунько А. Ю. Удосконалення системи формування та розподілу Державного фонду регіонального розвитку на основі досвіду ЄС. *Ефективність державного управління*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 40. С. 362-370.
16. Трещов М. М. Еволюція ролі органів місцевого самоврядування в ресурсному забезпеченні місцевих бюджетів України: нормативно-правовий аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*. Bratislava: Pan-European University Faculty of Law, 2017. Vol. 2 (4). С. 159-164.

17. Трещов М. М. Моделювання процесів стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів. *Держава та регіони*. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. № 3 (59). С. 180-187.
18. Трещов М. М. Удосконалення оперативного управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації влади в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. Дніпро: Гельветика, 2021. Вип. 1 (28). С. 83-87
19. Трещов М. М. Управління фіскальними ризиками в системі ресурсного забезпечення місцевих бюджетів. *Legea si viata*. Chişinău: Tipocart print, 2017. Nr. 7/2 (307). С. 104-110.
20. Трещов М. М., Мунько А. Ю. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять. *Ефективність державного управління*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 42. С. 183-190.
21. Трещов М. М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 2 (25). С. 60-69.
22. Трещов М. М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, Моноліт, 2018. 308 с.
23. Трещов М. М. Перспективи впровадження бюджетного федералізму в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. Харків: Магістр, 2015. № 1 (47). С. 159-167.
24. Трещов М. М. Удосконалення ресурсного забезпечення місцевих бюджетів: податкові аспекти. *Jurnalul juridicnational: teorie si practica*. Chişinău: Tipocart print, 2017. No. 6-1 (28). С. 36-40.

Інформаційні ресурси:

1. Президент України. URL: <http://www.prezident.gov.ua>.
2. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Децентралізація влади в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>.
5. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>.
6. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua>.
7. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua>.
8. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua>.
9. Національне агенство з питань державної служби України. URL: <http://www.nads.gov.ua>.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Варіанти для виконання завдання 6 щодо прогнозу дохідної частини Державного бюджету України

Варіант	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
1	1,0	2,3	1,4	1,7	3,0	4,0	4,0
2	1,3	2,6	1,7	2,0	4,0	3,5	3,4
3	-3,0	-1,7	-2,6	-2,3	-5,0	-0,8	-0,9
4	-5,3	-4,0	-4,9	-4,6	-6,0	-3,1	-3,2
5	4,5	5,8	4,9	5,2	7,0	6,7	6,6
6	8,3	9,6	8,7	9,0	8,0	10,5	10,4
7	5,0	6,3	5,4	5,7	3,0	7,2	7,1
8	-7,9	-6,6	-7,5	-7,2	4,0	-5,7	-5,8
9	3,4	4,7	3,8	4,1	-1,0	5,6	5,5
10	8,4	9,7	8,8	9,1	-3,1	10,6	10,5
11	-10,0	-8,7	-9,6	-9,3	4,5	-7,8	-7,9
12	3,6	4,9	4,0	4,3	-7,8	5,8	5,7
13	-4,0	-2,7	-3,6	-3,3	4,0	-1,8	-1,9
14	2,0	3,3	2,4	2,7	3,0	4,2	4,1
15	-9,8	-8,5	-9,4	-9,1	3,1	-7,6	-7,7
16	6,0	7,3	6,4	6,7	-3,4	8,2	8,1
17	1,4	2,7	1,8	2,1	7,0	3,6	3,5
18	4,6	5,9	5,0	5,3	-8,7	6,8	6,7
19	2,4	3,7	2,8	3,1	9,0	4,6	4,5
20	-15,0	-13,7	-14,6	-14,3	-4,0	-12,8	-12,9
21	-3,3	-2,0	-2,9	-2,6	-1,0	-1,1	-1,2
22	2,5	3,8	2,9	3,2	4,2	4,7	4,6
23	2,9	4,2	3,3	3,6	4,6	5,1	5,0
24	11,0	12,3	11,4	11,7	12,7	13,2	13,1
25	-8,0	-6,7	-7,6	-7,3	-6,3	-5,8	-5,9
26	6,7	8,0	7,1	7,4	8,4	8,9	8,8
27	-9,0	-7,7	-8,6	-8,3	-7,3	-6,8	-6,9
28	2,0	3,3	2,4	2,7	3,7	4,2	4,1
29	1,7	3,0	2,1	2,4	3,4	3,9	3,8
30	-6,0	-4,7	-5,6	-5,3	-4,3	-3,8	-3,9

Додаток 2

Варіанти для виконання завдання 6 щодо прогнозу дохідної частини бюджету Дніпропетровської області

Варіант	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
1	2,3	3,0	4,0	1,0	1,7	1,4	4,0
2	2,6	4,0	3,4	1,3	2,0	1,7	3,5
3	-1,7	-5,0	-0,9	-3,0	-2,3	-2,6	-0,8
4	-4,0	-6,0	-3,2	-5,3	-4,6	-4,9	-3,1
5	5,8	7,0	6,6	4,5	5,2	4,9	6,7
6	9,6	8,0	10,4	8,3	9,0	8,7	10,5
7	6,3	3,0	7,1	5,0	5,7	5,4	7,2
8	-6,6	4,0	-5,8	-7,9	-7,2	-7,5	-5,7
9	4,7	-1,0	5,5	3,4	4,1	3,8	5,6
10	9,7	-3,1	10,5	8,4	9,1	8,8	10,6
11	-8,7	4,5	-7,9	-10,0	-9,3	-9,6	-7,8
12	4,9	-7,8	5,7	3,6	4,3	4,0	5,8
13	-2,7	4,0	-1,9	-4,0	-3,3	-3,6	-1,8
14	3,3	3,0	4,1	2,0	2,7	2,4	4,2
15	-8,5	3,1	-7,7	-9,8	-9,1	-9,4	-7,6
16	7,3	-3,4	8,1	6,0	6,7	6,4	8,2
17	2,7	7,0	3,5	1,4	2,1	1,8	3,6
18	5,9	-8,7	6,7	4,6	5,3	5,0	6,8
19	3,7	9,0	4,5	2,4	3,1	2,8	4,6
20	-13,7	-4,0	-12,9	-15,0	-14,3	-14,6	-12,8
21	-2,0	-1,0	-1,2	-3,3	-2,6	-2,9	-1,1
22	3,8	4,2	4,6	2,5	3,2	2,9	4,7
23	4,2	4,6	5,0	2,9	3,6	3,3	5,1
24	12,3	12,7	13,1	11,0	11,7	11,4	13,2
25	-6,7	-6,3	-5,9	-8,0	-7,3	-7,6	-5,8
26	8,0	8,4	8,8	6,7	7,4	7,1	8,9
27	-7,7	-7,3	-6,9	-9,0	-8,3	-8,6	-6,8
28	3,3	3,7	4,1	2,0	2,7	2,4	4,2
29	3,0	3,4	3,8	1,7	2,4	2,1	3,9
30	-4,7	-4,3	-3,9	-6,0	-5,3	-5,6	-3,8

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ
ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

Група _____

**ЗВІТ
щодо результатів виконання практичних завдань
щодо прогнозування дохідної частини місцевих бюджетів
з дисципліни «Публічні фінанси»**

Варіант № _____

Виконав

(П.І.Б. студента)

Перевірив

(П.І.Б. викладача)

Дніпро 202_

Додаток 4

Економічні показники, що необхідно враховувати, аналізувати і використовувати при прогнозуванні видатків міста

№	Назва показника	Опис/Коментарі
1	Номінальне виробництво	Ринкова вартість усіх готових товарів і послуг, вироблених у межах міста протягом певного періоду часу
2	Фактичне виробництво	Фактична вартість усіх готових товарів і послуг, вироблених у межах міста протягом певного періоду часу
3	Дефлятор ВРП	Вимірює співвідношення номінального (за поточними цінами) обсягу виробництва до фактичного (або ланцюгового) обсягу виробництва по відношенню до базового року
4	Зайнятість, зокрема:	Чисельність працевлаштованих мешканців міста
5	державне управління	Чисельність осіб, які працюють у сфері державного управління
6	освіта	Чисельність осіб, які працюють у сфері освіти
7	охорона здоров'я	Чисельність осіб, які працюють у сфері охорони здоров'я
8	Середня номінальна зарплата, зокрема:	Середня зарплата, отримана всіма працівниками в місті (області, районі тощо), зокрема за галузями
9	державне управління	
10	освіта	
11	охорона здоров'я	
12	Сукупний річний фонд оплати праці (ФОП), зокрема:	
13	державне управління	
14	освіта	
15	охорона здоров'я	
16	Кумулятивний індекс споживчих цін	Кумулятивний дефлятор розраховується шляхом множення дефлятора прихованої ціни щодо обсягу виробництва по кожній галузі за відповідний рік на кумулятивний дефлятор за попередні роки, починаючи з базового року
17	Індекс споживчих цін (ІСЦ)	Показник змін у цінах, сплачених за типовий кошик товарів і послуг. Визначається шляхом порівняння у часовому проміжку вартості фіксованого кошику і послуг, придбаних споживачами.
18	Дефлятор щодо комунальних послуг (кумулятивний)	Показник, аналогічний «кумулятивному ІСЦ», але стосовно статей, пов'язаних з комунальними послугами, зокрема, енергоносіїв
19	Чисельність населення	Загальна чисельність населення міста
20	Номінальний обсяг виробництва на 1 особу	Загальний номінальний обсяг виробництва по місту або області (рядок 7), поділений на загальну чисельність населення
21	Фактичний обсяг виробництва на 1 особу	Загальний фактичний обсяг виробництва по місту або області (рядок 8), поділений на загальну чисельність населення

Додаток 5

Склад видатків місцевих бюджетів

Економічна класифікація		Функціональна класифікація	
Код	Назва показника	Код	Назва показника
2000	<i>Поточні видатки</i>	0100	Загальнодержавні функції
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату	0200	Оборона
2200	Використання товарів і послуг	0210	Військова оборона
2400	Обслуговування боргових зобов'язань	0230	Військова допомога зарубіжним країнам
2600	Поточні трансферти	0240	Військова освіта
2700	Соціальне забезпечення	0250	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері оборони
2800	Інші поточні видатки	0260	Інша діяльність у сфері оборони
3000	<i>Капітальні видатки</i>	0300	Громадський порядок, безпека та судова влада
3100	Придбання основного капіталу	0400	Економічна діяльність
3160	Придбання землі та нематеріальних активів	0500	Охорона навколишнього природного середовища
3200	Капітальні трансферти	0600	Житлово-комунальне господарство
9000	<i>Нерозподілені видатки</i>	0700	Охорона здоров'я
		0800	Духовний та фізичний розвиток
		0840	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері духовного та фізичного розвитку
		0900	Освіта
		1000	Соціальний захист та соціальне забезпечення

Додаток 6

Мережні дані в системі бюджетного прогнозування витатків місцевого бюджету за галузями

Назва галузі	Джерело даних	Опис
Охорона здоров'я	Статистична звітність регіону (міста або району)	Надає дані щодо кількості лікарів (людино-роки), фонду заробітної плати лікарів, кількості медсестер, молодшого медичного персоналу, медсестер тощо, а також їхні відповідні фонди заробітної плати
Соціальне забезпечення	Статистична звітність регіону (міста або району)	Надає дані щодо кількості одержувачів за категоріями: дані щодо загальних обсягів допомоги, виплаченої всім одержувачам за класами
Освіта	Економічно-функціональні статистичні дані	Надає дані за основними категоріями (напр., дошкільні заклади, початкова і середня освіта) стосовно: кількості дітей; кількості вчителів; інших працівників та їхніх відповідних фондів заробітної плати
Працюючі в системі державного і муніципального управління	Економічно-функціональні статистичні дані	Надає дані щодо кількості працівників з розбивкою на місто та район, а також загальний фонд заробітної плати
Інші працівники	Економічно-функціональні статистичні дані	Надає дані щодо кількості працівників у сфері фізичної культури та спорту, культури та мистецтв

Додаток 7

Варіанти прогнозного індексу
споживчих цін (ІСЦ) для
прогнозування поточних видатків
на житлово-комунальні послуги
та енергоносії

Варіант	6 рік			7 рік			8 рік		
	Песимістичний варіант	Оптимальний варіант	Оптимістичний варіант	Песимістичний варіант	Оптимальний варіант	Оптимістичний варіант	Песимістичний варіант	Оптимальний варіант	Оптимістичний варіант
1	109,5	108,5	103,0	117,6	108,5	100,0	109,0	108,5	102,0
2	114,0	108,5	104,0	108,9	108,5	100,4	111,5	108,5	99,2
3	111,0	108,5	101,0	109,1	108,5	103,9	117,6	108,5	100,3
4	111,1	108,5	101,1	109,4	108,5	102,0	108,9	108,5	103,5
5	113,3	108,5	103,3	113,9	108,5	99,2	109,1	108,5	95,8
6	114,6	108,5	104,6	112,0	108,5	100,3	109,4	108,5	102,0
7	109,8	108,5	99,8	112,2	108,5	103,5	111,9	108,5	102,9
8	109,0	108,5	99,0	111,0	108,5	95,8	119,4	108,5	99,9
9	111,5	108,5	101,5	111,1	108,5	102,0	109,3	108,5	102,0
10	117,6	108,5	97,6	113,3	108,5	102,9	117,6	108,5	102,2
11	108,9	108,5	100,9	114,6	108,5	99,9	108,9	108,5	96,2
12	109,1	108,5	100,0	110,5	108,5	101,0	109,1	108,5	98,5
13	109,4	108,5	100,4	115,8	108,5	101,1	109,4	108,5	100,2
14	113,9	108,5	103,9	112,0	108,5	103,3	113,9	108,5	101,4
15	112,0	108,5	102,0	110,9	108,5	104,6	112,0	108,5	99,2
16	112,2	108,5	102,2	109,9	108,5	99,8	111,1	108,5	100,3
17	116,2	108,5	96,2	107,7	108,5	98,5	113,3	108,5	97,6
18	108,7	108,5	98,5	114,6	108,5	100,2	114,6	108,5	100,9
19	119,2	108,5	100,2	108,8	108,5	101,4	109,8	108,5	99,9
20	110,4	108,5	101,4	119,2	108,5	99,2	109,0	108,5	100,7
21	119,2	108,5	99,2	110,4	108,5	101,5	111,5	108,5	100,6
22	109,3	108,5	100,3	109,0	108,5	97,6	103,9	108,5	98,8
23	110,5	108,5	103,5	111,5	108,5	100,9	102,0	108,5	103,9
24	115,8	108,5	95,8	117,6	108,5	99,9	102,2	108,5	102,0
25	112,0	108,5	102,0	108,9	108,5	100,7	96,2	108,5	103,0
26	110,9	108,5	102,9	109,1	108,5	100,6	98,5	108,5	104,0
27	109,9	108,5	99,9	109,4	108,5	98,8	100,2	108,5	101,0
28	107,7	108,5	100,7	111,9	108,5	103,9	101,4	108,5	100,7
29	114,6	108,5	100,6	119,4	108,5	102,0	99,2	108,5	100,6
30	108,8	108,5	98,8	109,3	108,5	102,2	100,3	108,5	98,8

Додаток 8

Варіанти показників зростання
ОРП регіону для прогнозування
капітальних інвестицій за
рахунок місцевих бюджетів
по Дніпропетровській області

Варіант	6 рік	7 рік	8 рік
1	100,0	109,5	102,0
2	100,4	114,0	99,2
3	103,9	111,0	100,3
4	102,0	111,1	103,5
5	99,2	113,3	95,8
6	100,3	114,6	102,0
7	103,5	109,8	102,9
8	95,8	109,0	99,9
9	102,0	111,5	102,0
10	102,9	117,6	102,2
11	99,9	108,9	96,2
12	101,0	109,1	98,5
13	101,1	109,4	100,2
14	103,3	113,9	101,4
15	104,6	112,0	99,2
16	99,8	112,2	100,3
17	98,5	97,0	96,0
18	100,2	108,7	100,9
19	101,4	119,2	99,9
20	99,2	110,4	100,7
21	101,5	119,2	100,6
22	97,6	109,3	98,8
23	100,9	110,5	103,9
24	99,9	115,8	102,0
25	100,7	112,0	103,0
26	100,6	110,9	104,0
27	98,8	109,9	101,0
28	103,9	107,7	100,7
29	102,0	114,6	100,6
30	102,2	108,8	98,8

Додаток 9

Методи прогнозування видів пільг

Вид пільг	Базові дані (кількість)	Екстраполяція (кількість)	Базові дані (розмір субсидії)	Екстраполяція (розмір субсидії)
Жертви Чорнобиля	Дані мережі міста (соціальне забезпечення)	Усі мешканці міста, народжені до 1986 р., що мають статус Чорнобильця	Всього виплат жертвам (2005-2010)	Розрахунок середніх виплат жертвам та їх прогноз на підставі прогнозу ІСЦ
Допомога сім'ям з дітьми до 3-х років	Дані мережі міста (соціальне забезпечення) код 90303	Всі діти, віком від 0 до 2 років	Всього виплат сім'ям з дітьми до 3-х років	Розрахунок середніх виплат та їх прогноз на підставі прогнозу ІСЦ
Допомога при народженні дитини	Дані мережі міста (соціальне забезпечення)	Всі діти, народжені в конкретний рік (демографічні дані мають бути надані)	Всього виплат при народженні дитини	Розрахунок середніх виплат та їх прогноз на підставі прогнозу ІСЦ
Допомога самотнім батькам	Дані мережі міста (соціальне забезпечення)	Всі діти, віком від 0 до 16 років	Всього виплат ÷ кількість одержувачів	Розрахунок середніх виплат та їх прогноз на підставі прогнозу ІСЦ
Виплати дитбудинкам	Дані мережі міста (соціальне забезпечення)	Всі діти, віком від 0 до 16 років	Всього виплат ÷ кількість одержувачів	Розрахунок середніх виплат та їх прогноз на підставі прогнозу ІСЦ

Додаток 10

Варіанти прогнозних показників
чисельності працівників у сфері
«Охорона здоров'я» та «Освіта»
($n_{\text{пр}}$) для прогнозування витрат
на оплату праці

Варіант	Кількість викладачів, тис. осіб			Кількість медичного персоналу, тис. осіб		
	6 рік	7 рік	8 рік	6 рік	7 рік	8 рік
1	30	34	37	46	49	50
2	31	35	38	48	50	49
3	32	36	39	50	51	48
4	33	37	40	52	53	47
5	34	38	41	54	53	46
6	35	39	42	56	54	45
7	36	40	43	58	55	44
8	37	41	44	60	56	43
9	38	42	45	62	57	42
10	39	43	46	64	58	41
11	40	44	47	66	59	60
12	41	45	48	68	60	63
13	42	46	49	70	61	66
14	43	47	50	72	62	69
15	44	48	51	74	63	72
16	45	49	52	76	64	59
17	46	50	53	78	65	58
18	47	51	54	80	66	57
19	48	52	55	82	67	56
20	49	53	56	84	68	55
21	50	54	57	86	69	54
22	51	55	58	88	70	67
23	52	56	59	90	71	66
24	53	57	60	92	72	65
25	54	58	61	94	73	64
26	55	59	62	96	74	63
27	56	60	63	98	75	62
28	57	61	64	100	76	61
29	58	62	65	102	77	60
30	59	63	66	104	78	59

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Трещов Мирослав Миколайович
Мунько Анна Юрїївна

БЮДЖЕТНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

*Методичні рекомендації
для проведення тренінгів з дисципліни
«Публічні фінанси»*

Редактори, оригінал-макет – *Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга*

Підп. до друку 06.10.2022. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 3,73. Обл.-вид. арк. 4.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rrv_vonr@dduvs.in.ua